

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA (KELANTAN)

**TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
TUAN AZAHA BIN HAJI OTHMAN
JURULATIH TEATER DAN SENI BERBAHASA**

OLEH:

SITI NUR ZULAIKHA BINTI HASBULLAH	2021822812
NURUL HAZIQAH BINTI BAKRI	2021609224

**PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OCT2023 - FEB2024)**

**TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
TUAN AZAHA BIN HAJI OTHMAN
JURULATIH TEATER DAN SENI BERBAHASA**

OLEH:

**SITI NUR ZULAIKHA BINTI HASBULLAH   2021822812
NURUL HAZIQAH BINTI BAKRI   2021609224**

**PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OCT2023 - FEB2024)**

PENGHARGAAN

PENGHARGAAN

Assalamualaikum w.b.t. Terlebih dahulu kami ingin panjatkan rasa syukur kepada Allah Yang Maha Esa, Allah S.W.T kerana di atas limpah dan kurniaNya, maka dapat kami dengan jayanya menyiapkan kajian sejarah lisan walaupun mengharungi pelbagai onak duri dan halangan. Syukur Alhamdulillah.

Di kesempatan ini, kami ingin mengucapkan jutaan terima kasih yang tidak terhingga kepada Puan Nurulnissa Binti Abdullah selaku pensyarah kami bagi subjek IMR604 iaitu “Oral Documentation”. Terima kasih diucapkan diatas bimbingan, nasihat, kesabaran dan bimbingan yang diberikan yang telah banyak membantu kepada kejayaan dalam penghasilan transkrip ini. Segala jasa beliau telah mendorong kami untuk menjadi penyelidik dan pendidik yang berkaliber.

Seterusnya, kami ingin berterima kasih kepada Encik Azaha Haji Othman kerana telah memberi kerjasama yang sangat baik dan meluangkan masa sepanjang temu bual kami. Menerusi temu bual tersebut, beliau telah berkongsi banyak ilmu berkenaan dengan seni teater dan penulisan puisi tradisional serta pengalaman hidup beliau kepada kami bagi menyiapkan kajian ini dengan jayanya.

Disamping itu, kami juga ingin berterima kasih kepada kedua ibu bapa dan juga keluarga kerana telah mendorong kami bagi menyempurnakan kajian ini. Mereka telah memberikan kami sokongan moral yang tidak dapat dihitungkan sehingga kami berjaya menyiapkan tugas ini. Jutaan terima kasih juga kepada rakan – rakan seperjuangan yang turut serta dalam membantu serta bertukar – tukar idea dalam menyiapkan kajian ini.

Akhir sekali, besarlah harapan kami agar kajian yang kami hasilkan ini dapat menambahkan ilmu pengetahuan sekaligus dapat memberi manfaat dan kebaikan kepada diri sendiri terutamanya kepada pembaca.

ABSTRAK

ABSTRAK

Abstrak: *Kajian ini merupakan temubual Bersama Jurulatih Teater iaitu Azaha Haji Othman atau lebih dikenali sebagai Pak Alang untuk mengetahui tentang perkhidmatan beliau dalam kerjayanya sebagai jurulatih teater dan penulis puisi tradisional dan moden. Temubual ini telah dijalankan di kediaman beliau bertempat di Kampung Mengabang Panjang, Kuala Nerus Terengganu. Tarikh temubual tersebut adalah pada 9 Disember 2023 bermula pada jam 10 pagi hingga 12 tengah hari. Azaha Haji Othman juga pernah berlakon, mengarah, melatih, mengurus pentas dan produksi teater tradisional dan moden peringkat negeri dan kebangsaan. Malah, turut terlibat penulisan skrip pentas, kritikan teater, pengurusan produksi, pengurusan pentas, lakonan dan pengarah teater tradisional dan moden. Namun begitu terdapat pelbagai ujian dan cabaran telah dihadapi oleh beliau semasa berkecimpung di dalam yang diceburi. Sejarah kehidupan dan kerjaya beliau dapat dijadikan sumber inspirasi kepada semua orang.*

Kata kunci: *Azaha Haji Othman, Jurulatih Teater, Puisi Tradisional.*

ABSTRACT

Abstract: *This study is a interview with Theater Trainer Azaha Haji Othman, also known as Pak Alang, to explore his services in his career as a theater trainer and writer of traditional and modern poetry. The interview was conducted at his residence in Kampung Mengabang Panjang, Kuala Terengganu, on December 9, 2023, starting at 10 a.m. and concluding at noon. Azaha Haji Othman has also been involved in acting, directing, training, stage and production management of traditional and modern theater at both state and national levels. Additionally, he has contributed to scriptwriting, theater criticism, production management, stage management, acting, and directing in traditional and modern theater. Nevertheless, he has faced various trials and challenges throughout his involvement in the field. His life and career history can serve as a source of inspiration for everyone.*

Keyword: *Azaha Haji Othman, Theater Trainer, Traditional Poetry.*

ISI KANDUNGAN

ISI KANDUNGAN

PENGHARGAAN	i
ABSTRAK	iii
ISI KANDUNGAN	v
BIODATA PENEMUBUAL	vii
BIODATA TOKOH	x
PENGENALAN	xii
TRANSKRIP	1
BAHAGIAN A: LATAR BELAKANG TOKOH	2
BAHAGIAN B: SEJARAH PENDIDIKAN	6
BAHAGIAN C: KERJAYA AWAL	12
BAHAGIAN D: PENGALAMAN KERJAYA	17
BAHAGIAN E: SUMBANGAN & PENCAPAIAN	47
BAHAGIAN F: HARAPAN	53
LAMPIRAN	57
LOG WAWANCARA	58
DIARI KAJIAN	73
SENARAI SOALAN	76
SURAT PERJANJIAN	87
LAMPIRAN GAMBAR	88
SIJIL PENGHARGAAN	93
INDEKS	94

BIODATA PENEMUBUAL

BIODATA PENEMUBUAL 1

Nama Penuh : Nurul Haziqah Binti Bakri
Nama Samaran : Iqah
Tarikh Labir :
Tempat lahir : Hospital Tuanku Fauziah , Kangar, Perlis
Alamat : Kangar, Perlis

No. Telefon :
Email :
Fakulti : Pengurusan Maklumat

BIODATA PENEMUBUAL 2

Nama Penuh : Siti Nur Zulaikha Binti Hasbullah

Nama Samaran : Ikaa

Tarikh Lahir :

Tempat lahir : Hospital Besar Kota Bharu

Alamat : Kuala Krai, Kelantan

No. Telefon :

Email

Fakulti : Pengurusan Maklumat

BIODATA TOKOH

BIODATA TOKOH

Nama Pennh : Azaha Bin Haji Othman
Nama Samaran : Pak Alang
Tarikh Lahir :
Tempat Lahir : Kuala Nerus, Terengganu.
Alamat :Kuala Nerus, Terengganu.
:
No. Telefon
Emel :
Profesion : Jurulatih Teater, Pengarah Teater, Penulis Skrip
Bidang : Seni Budaya

PENGENALAN

PENGENALAN

Transkrip temubual ini berkisahkan tentang seorang tokoh seni dalam bidang teater dan seni berbahasa iaitu Encik Azaha Bin Haji Othman atau lebih dikenali sebagai Pak Alang. Temubual ini telah dijalankan pada 6 Disember 2023 di rumah kediaman Pak Alang yang beralamat 309 Cempaka Biru Kampung Mengabang Panjang, Batu Rakit, Kuala Nerus, Terengganu pada jam 10 pagi hingga 12 tengah hari. Beliau cukup terkenal dalam industri teater ini. Pak Alang telah dilahirkan di Kampung Mengabang Panjang, Batu Rakit, 21020 Kuala Nerus, Terengganu pada tahun 1972. Pak Alang merupakan antara tokoh-tokoh yang termasyhur dengan bidang teater dan seni berbahasa ini.

Transkrip temubual ini dijalankan selama satu jam tiga puluh minit. Justeru itu, temubual ini dipecahkan kepada enam bahagian iaitu Latar Belakang Tokoh, Sejarah Pendidikan, Kerjaya Awal, Pengalaman Kerjaya, Pencapaian dan sumbangan dan bahagian terakhir iaitu mengenai Harapan.

Sedikit ringkasan mengenai biografi atau latar belakang Pak Alang, beliau terkenal sebagai jurulatih teater dan pengarah teater. Selain daripada bidang teater, beliau turut menceburi diri dalam bidang penulis puisi tradisional dan moden, cerpen, novel, skrip pentas, rencana sastera, kritikan teater dan filem, skrip drama TV, lirik lagu dan sekarang siding bertugas di Jabatan Kesenian dan Kebudayaan Negeri Terengganu.

"Teater" adalah perkataan Yunani yang bermaksud "tempat untuk merenung." Ia adalah seni yang menggunakan prestasi, ucapan, gerak isyarat, pemandangan, muzik dan bunyi untuk menyampaikan cerita kepada penonton. "Teater" adalah istilah yang sering digunakan untuk merujuk kepada subgenre kesusasteraan yang mengembangkan karya yang akan dimainkan di atas panggung dan bahkan disiplin yang bertujuan untuk melatih pelakon untuk melaksanakan adegan dalam genre seni dramatik ini, seperti panggung wayang atau televisyen. Teater ini mempunyai pelbagai bentuk, ia boleh menjadi opera, pantomim, balet dan banyak lagi varian lain.

Teater terdiri daripada pelbagai jenis, seperti kabuki Jepun dan teater boneka. Ini sangat berbeza daripada teater Elizabeth, dan juga terdapat teater avant-garde. Anda juga boleh mengira teater absurd atau improvisasi, yang lebih biasa pada abad ke-20. William Shakespeare, Molière, Bertolt Brecht, dan lebih baru-baru ini Andrew Lloyd Webber adalah antara penerbit dan pemain drama paling terkenal. Antara persembahan Broadway yang paling terkenal termasuk Romeo dan Juliet dan Kucing di Broadway. Sebaliknya, banyak karya sastera telah diubah secara dramatik untuk dilaksanakan

TRANSKRIP

TRANSKRIP

Rakaman ini berkisahkan tentang pencarian maklumat Pak Alang untuk lebih mengenalinya. Rakaman ini untuk mengenali Pak Alang dengan lebih mendalam mengenai latar belakang, sejarah pendidikan, kerjaya awal, pengalaman kerjaya, pencapaian dan sumbangan dan akhir sekali mengenai harapan. Berikut adalah hasil rakaman.

Petunjuk:

PA: Pak Alang

NH: Nurul Haziqah

SNZ: Siti Nur Zulaikha

BAHAGIAN A: LATAR BELAKANG TOKOH

NH : Bismillahirrahmanirahim, Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera. Berikut adalah merupakan temubual sejarah lisan mengenai latar belakang dan pengalaman hidup seorang tokoh dalam bidang Seni Teater dan Seni Berbahasa. Bersama kami ialah Tuan Azaha Haji Othman atau lebih dikenali sebagai Pak Alang merupakan seorang jurulatih teater dan penulis puisi tradisional. Rakaman ini dijalankan pada tarikh *sembilan* [9] Disember *dua ribu dua puluh tiga* [2023] bersamaan dengan hari sabtu pada jam *sepuluh* [10] pagi secara bersemuka. Temubual ini dikendalikan oleh saya

Nurul Haziqah Binti Bakri dan juga rakan saya Siti Nur Zulaikha Binti Hasbullah. Dengan segala hormatnya temubual ini dijalankan.

NH : Baik Tuan, untuk soalan yang pertama iaitu latar belakang tokoh aaa saya nak tahu dulu lah apakah nama penuh tuan, nama panggilan?

PA : Baik erm terima kasih erm di atas pemilihan saya untuk sesi temubual ini. Err nama penuh *saye* [saya] erm Azaha Haji Othman.

NH : Apakah nama panggilan Tuan?

PA : Ermm nama panggilan? (ketawa). Nama panggilan *saye* [saya] di kalangan masyarakat setempat dan juga keseluruhan *maknenye* [maknanya] anak-anak murid *kite* [kita] panggil Pak Alang. Haa, Pak Alang. Jadi err saya *rase* [rasa] ini adalah satu *synchronize* [selaras] lah *maknenye* [maknanya] mereka saling mengenali lah itu yang rapat.

NH : Jadi, mengapakah aaa tuan dipanggil sebagai Pak Alang *tu* [itu] mungkin ada kisah di sebalik *name* [nama]?

PA : Sebenarnya erm (fikir) nama Azaha itu sendiri, mempunyai makna yang tersendiri lah. Ia bermaksud 'bunga-bunga' (ketawa), yang berseri, yang gemilang, lebih cerah. Makna Itulah *agaknye* [agaknye] turut mempengaruhi hidup dan menjadikan saya sebagai orang seni. Seorang sasterawan dan juga penggiat teater. Saya anak yang *keempat* [ke-4] dan di---Pak Alang dipanggil dalam *keluarge* [keluarga] err dan mesra dipanggil di kalangan masyarakat pun memang Pak Alang lah. Ermm

panggilan sebegini dalam masyarakat tanda bahawa masyarakat setempat ini saling mengenali dan hubungan kami ni sangat rapat.

NH : *Okay* [baik], seterusnya boleh Tuan ceritakan secara terperinci mengenai latar belakang diri Tuan ataupun Tuan *dah* [sudah] ceritakan semuanya tadi? (ketawa)

PA : Hmm terima kasih. Boleh, apa salahnya...

NH : Jika tidak keberatan, boleh Tuan ceritakan serba sedikit mengenai keluarga Tuan?

PA : Erm dalam keluarga saya *ni* [ini] ibu *saye* [saya] aaa (fikir) nama Hajah Meriam, haa... atau Mek Bunge [Bunga] haa itu nama ibu. Nama *bape* [bapa] *saye* [saya] Haji Otman bin Ismail err sini panggil Pak Awang Bilangan adik beradik *kami* [saya] seramai *tiga belas* [13] orang. *Saye* [saya] merupakan anak yang *keempat* [ke-4]. Erm sudah mendirikan rumah *tangge* [tangga] aaa (fikir) sudah lebih kurang dalam tujuh *belas* [17] tahun. Nama isteri isteri *saye* [saya] err Sanisah binti Haji Harun. Umur isteri *empat puluh sembilan* [49] tahun. Pekerjaan *istri* [isteri] seorang suri rumah *tangge* [tangga]. Tarikh perkahwinan kami *tiga puluh* [30] Disember *dua ribu enam* [2006]. Bilangan anak-anak aaa kami serama *dua* [2] orang *sahaje* [sahaja]. Anak kami yang sulung bernama Adam Muhammad bin Azaha. Anak yang (fikir) *bongsunye* [bongsu] sebab dua orang *saje* [sahaja] Aisyah Sofea binti Azaha. Aaa dengan *umo* [umur] anak yang sulung *lima belas* [15] tahun dan anak yang bongsu *sembilan* [9] tahun.

NH : Jadi, dimanakah anak-anak Tuan sedang belajar sekarang?

PA : Untuk makluman, anak sulung saya Adam Muhammad sedang mengikuti pelajaran di Maktab Rendah Sains Mara *Kuale* [Kuala] Terengganu dalam tingkatan *tiga* [3] manakala yang bongsu saye [saya] Aisyah Sofea binti Azaha *ni* [ini] *umo* [umur] *sembilan* [9] tahun belajar di darjah *tiga* [3] di Sekolah Kebangsaan *Pagor* [Pagar] Besi, Batu Rakit bersebelahan lah berdekatan (dengan rumah).

NH : Okay [baik], seterusnya nak tanyalah apa hobi Tuan bagi mengisi masa lapang?

PA : *Okay* [baik] ini, jarang-jaranglah *kadangkale* [kadangkala] orang melihat tapi saya tetap masih dengan kehidupan *saye* [saya] dari *kecik* [kecil] memang macam tu [itu]. Saya membaca dan menulis. *Ade* [ada] lah dengan *kerje* [kerja] *kite* [kita] dia punya itu (fikir). Itulah sahaja.

TAMAT BAHAGIAN A

BAHAGIAN B: SEJARAH PENDIDIKAN

NH : Bolehkah Tuan ceritakan serba sedikit mengenai sejarah pendidikan bermula dari sekolah rendah sehingga sekolah menengah dan adakah Tuan melanjutkan pengajian ke peringkat universiti selepas itu?

PA : Terima kasih, erm saya mendapat pendidikan awal di Sekolah Kebangsaan *Pagor* [Pagar] Besi err di tempat yang sama anak saya *belajor* [belajar] daripada tahun *sembilan belas tujuh puluh sembilan* [1979] sampai *sembilan belas lapan puluh empat* [1984] *selame* [selama] *enam* [6] tahun. Kemudian *saye* [saya] teruskan di Sekolah *Menengoh* [Menengah] Kcbangsaan Tcngku Mizan Zainal Abidin, *Kuale* [Kuala] Nerus daripada tahun *sembilan belas lapan puluh lima* [1985] sehingga *sembilan belas lapan puluh sembilan* [1989]. Kemudian *saye* [saya] oleh *kerane* [kerana] sedikit masalah kewangan *saye* [saya] memilih untuk memasuki Institut Latihan Perindustrian dalam bidang *juruletrik* [juruelektrik] pada tahun *sembilan belas sembilan puluh* [1990] *sehingge* [sehingga] *sembilan belas sembilan puluh satu* [1991]. Kemudian saya *bereti* [berhenti] sekejap selama lebih kurang dalam *tiga* [3] tahun macam *tu* [itu] saya pergi kerja kilang. Kerja kilang dalam pada *tu* [itu] *mase* [scmasa] saya *dah* [sudah] berpuas hati lah dengan suasana *tu* [itu] saya kumpul duit saya isi untuk memasuki tetap ingin memasuki ke *universti* [universiti]. Jadi akhirnya saya memasuki Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang pada tahun *sembilan belas sembilan puluh lima* [1995] sehingga *sembilan belas sembilan puluh enam* [1996]. Itupun *saye* [saya] *ambik* [ambil] bidang sijil seni kreatif kerana *saye* [saya] cuba nak melihat *bahwe* [bahawa] *saye* [saya] mampu atau tidak meneruskan pelajaran dalam

bidang sastera *kerane* [kerana] di *Sijil Pelajaran Malaysia* [SPM] saya aliran sains. Kebetulan saya pun memang di antara pelajar yang sedikit cemerlang dan *saye* [saya] terpaksa masuk untuk kelas sains. Saya tidak masuk kelas sastera. Jadi untuk meneruskan pengajian saya dalam bidang sastera saya takut saya tidak mampu oleh *kerane* [kerana] saya tidak belajar subjek sastera. Jadi di *USM* [Universiti Sains Malaysia] saya mengambil sijil seni kreatif. Oh tapi *err* (fikir) alhamdulillah saya dapat cemerlang di dalam sijil seni kreatif *err* sastera di *USM* [Universiti Sains Malaysia] itu. Kemudian *saye* [saya] mengambil *erm* pendekatan oleh *kerane* [kerana] pad waktu itu saya dapat meneruskan pengajian untuk menyambung *ijazoh* [ijazah] di Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang *tu* [itu]. Tetapi kebetulan pada waktu itu *Akademik* [Akademi] Seni Kebangsaan *tengah* [sedang] meningkat naik sedang popular dan saya menjadi *pelajor* [pelajar] antara kalangan dan *batch* [kumpulan] yang *ketiga* [ke-3] lah dari Akademi Seni Kebangsaan atau sekarang dikenali dengan *ASWARA* [Akademi Seni Budaya dan Warisan Kebangsaan]. Jadi *maknenye* [maknanya] saya *pelajor* [pelajar] dalam bidang saya. Saya memasuki bidang diploma penulisan kreatif tetapi selepas menamatkan pengajian beberapa tahun *die* [dia] telah *upgrade* [naik taraf] daripada diploma kepada ijazah [ijazah]. Jadi oleh kerana kita *belajor* [belajar] selama *empat* [4] tahun di sana, pada tahun *sembilan belas sembilan puluh enam* [1996] sehingga ke *dua ribu* [2000] *tu* [itu] oleh kerana gred *purata* [pukul rata] dia tinggi di mana melayakkan *kita* [saya] untuk ke maknanya ijazah. Jadi *kita* [saya] mendapat ijazah sarjana *mude* [muda] penulisan dengan kepujian.

NH : Okay [baik], untuk soalan kedua pula adakah Tuan meminati jurusan yang diambil sewaktu di peringkat universiti dahulu ?

PA : Oh semestinya lah. Sebab saya asalnya *bercite-cite* [bercita-cita] ingin masuk ke universiti dan mempelajari jurusan penulisan kreatif *sejok* [sejak] *berusie* [berusia] *sepuluh* [10] tahun. Jadi darjah *empat* [4] tu saya memang *bercite-cite* [bercita-cita] memang nak masuk universiti memang ingin *ambik* [ambil] bidang sastera. Sebab saya *start* [mula] menulis daripada darjah *empat* [4]. Saya *rase* [rasa] *maknenye* [maknanya] sesuai lah *maknenye* [maknanya] jiwa raga saya sebelum masuk universiti *tu* [itu] memang jiwa raga *ni* [ini] minat penulisan.

NH : Jadi semasa Tuan belajar dahulu, Tuan ada menyertai apa-apa persatuan?

PA : Erm asalnya kalau ikut *tu* [diikutkan] saya oleh kerana saya berminat dalam bidang penulisan itu daripada *sejak* [semenjak] awal lagi *tapi* [tetapi] dari pemerhatian saya lah terhadap ke mana saya melihat *atuk* [datuk] saya *tokwan* [ncnck] saya dan *bonda* [ibu] saya maka membuatkan saya minat. Jadi oleh kerana itu, *semase* [semasa] saya di sekolah aaa di *ILP* [Institut Latihan Perindustrian] dan universiti, saya telah dilantik menjadi wartawan dan *editor* [penyunting] untuk program yang diterbitkan. Jadi, untuk itu *maknenye* [maknanya] niat saya oleh kerana untuk menambah ilmu pengetahuan saya, saya telah dibawa untuk menyertai Persatuan Saterawan Terengganu. Maknanya berita persatuan penulis dan *masatu* [masa itu] saya *belajor* [belajar] di *ILP* [Institut Latihan Perindustrian] err sembilan belas sembilan puluh satu [1991] tu [itu] saya masuk *ILP* [Institut Latihan Perindustrian] saya *jugak* [juga] *masa*

[semasa] di universiti saya masuk kelab sastera di *USM* [Universiti Sains Malaysia]. Selain itu di peringkat awal penubuhan Angkatan *dua puluh satu* [21] *masa* [semasa] saya duduk di Akademi Seni Kebangsaan atau sekarang lebih dikenali sebagai *ASWARA* [Akademi Seni Budaya dan Warisan Kebangsaan] *tu* [itu] saya antara kru-kru yang maknanya mengangkat Angkatan *dua puluh satu* [21] *tu* [itu]. Maknanya ia jadi saya rasa maknanya saterawan-sasterawan Terengganu, kelab sastera dan juga angkatan *dua puluh satu* [21] itu maknanya membesarkan jiwa raga *kita* [saya] lah ke arah bidang yang *kita* [saya] sendiri sertai.

NH : Adakah persatuan ini berkait dengan bidang pengajian Tuan?

PA : Ya. Ia berkaitan dengan bidang penulisan. Selain itu, persatuan ini turut mewarnai pelbagai pementasan seni berbahasa dan seni teater dalam mengisi kegiatan persatuan.

NH : Pernahkah Tuan menyertai apa-apa pertandingan yang berkait dengan seni di sekolah dahulu?

PA : Erm kalau *ikut* [diikutkan] ada beberapa pertandingan yang *kita* [saya] masuk menandakan *kita* [saya] minat dalam bidang kreatif ini. Antaranya contohnya daripada saya sekolah daripada saya darjah *empat* [4] saya telah memenangi pertandingan naib johan peraduan mengarang surat *ASEAN* [Association of Southeast Asian Nations] *keempat* [ke-4] bagi belia-belie *sembilan belas lapan puluh lapan* [1988] peringkat *sekoloh* [sekolah] di *ASEAN* [Association of Southeast Asian Nations]. Jadi maknanya *kita* [saya] ada banyaklah pertandingan *tapi* [tetapi] mengikut peringkatlah. *Tapi* [tetapi] itu yang awal. Jadi yang seterusnya memang ada lah banyak lagi lah.

NH : *Okay* [baik] sepanjang Tuan menyambung pengajian di universiti, bolehkah Tuan ceritakan sedikit pengalaman yang tidak dapat dilupakan di sana?

PA : Saya seorang yang aktif dalam kelab-kelab yang saya sertai dan saya juga *banyak* [banyak] menyertai pelbagai pertandingan. Kalau *dilihtkan* [dilihat] di mana saya pernah memenangi *hadiah* [hadiah] pertama pertandingan cerpen dengan tajuknya Fajar Yang Menyinsing anjuran kelab sastera *USM* [Universiti Sains Malaysia] pada *sembilan* [9] Mac *sembilan belas sembilan puluh enam* [1996] di mana itu di peringkat universiti. Banyak lagilah yang lain-lain banyak lagi pertandingan di mana pelbagai peringkat. Kemudian ini, *saye* [saya] menyertai pertandingan saya menang penulisan skrip drama *lima puluh* [50] tahun Gapena maknanya *saye* [saya] mendapat tempat *kedua* [ke-2] naib johan lah dalam pertandingan ini. Maknanya ini adalah satu saya fikir satu pencapaian yang agak baiklah bagi saya dalam zaman sekarang ini. Dengan sibuk fikir *Covid* [Covid-19], dalam masa itu *kita* [saya] masih mampu untuk menghasilkan karya yang baik.

NH : **Terakhir bagi soalan ini, adakah Tuan pernah mengikuti kursus-kursus professional yang lain?**

PA : Oh sebenarnya *ade* [ada] Ya, saya juga telah memperolehi Sijil Kemahiran Malaysia dalam seni lakon tahap *tiga* [3]. Itu maknanya pendidikan *kita* [saya] yang terakhir lah dari Jabatan Pembangunan Kemahiran, Kementerian Sumber Manusia sebab sekarang *ni* [ini] orang lebih mementingkan *TVET* [Technical and Vocational Education and Training] maknanya berasaskan kemahiran. Jadi walaupun dalam *kita*

[saya] sibuk bekerja, *kita* [saya] *jugak* [juga] mengambil pendekatan oleh kerana kita tidak tahu apa akan datang jadi *kita* [saya] fikir persediaan awal kita sebab masa akan datang mungkin menggunakan sijil-sijil kemahiran tadi lah untuk penilaian kita untuk nak slip gaji kita pada masa akan datang lah selain dari bekerja di jabatan sekarang. Sebenarnya ada kursus lain lagi dan pelbagai bengkel-bengkel lain lagi *antaranya* [antaranya] macam contoh *saye* [saya] rekod sini bengkel pengarah dan lakonan teater peringkat kebangsaan, kita ada bengkel penulisan kreatif anjuran *ASWARA* [Akademi Seni Budaya dan Warisan Kebangsaan] di Hotel Seri Malaysia pada tahun *dua ribu sembilan* [2009]. Kita ada Kursus Asas Pemasaran Seni daripada *IPPTAR* [Institut Penyiaran dan Penerangan Tun Abdul Razak] pada tahun *dua ribu sepuluh* [2010]. Kita menyertai *jugok* [juga] bengkel lakonan teknik Stanislavski oleh Ronald Rank dari Pusat Kebudayaan Universiti Malaya dan banyaklah kita ikut peningkatan kita maknanya kita mlihat landasan yang kita sertai itu. Kita cuba menyertai pelbagai bengkel itu untuk memantapkan kita *punye* [punya] pengkaryaan kita dalam gagasan tersebut insyaAllah.

TAMAT BAHAGIAN B

BAHAGIAN C: KERJAYA AWAL

NH : Bolehkah Tuan terangkan kerjaya pertama Tuan setelah tamat pengajian?

PA : Sebenarnya saya menjadi penulis sambilan untuk *beberape* [beberapa] akhbar utama dalam negara ketika itu. *Antaranye* [antaranya] Utusan Malaysia, Berita Harian, Harian Metro, News Strait Time, Bacaria, Akhbar Watan dan Sinar Harian. *Sebenarnya* [sebenarnya] hampir *semue* [semua] media lah selain *daripade* [daripada] surat khabar *bahase* [bahasa] lain lah. *Maknenye* [maknanya] bagaimanapun saya tidak *berlame* [berlama] *kerane* [kerana] sekitar setahun lebih *macamtu* [macam itu] saya masuk ke *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] Terengganu *bermule* [bemula] *pade* [daripada] *dua* [2] Januari *dua ribu dua* [2002]. *Sebattu* [sebab itu] saya cuba tinggalkan bidang penulisan *sementare* [sementara] err saya menekuni kerja saya di Jabatan Kebudayaan sebagai---yang jurulatih teater dan seni berbahasa.

NH : Okay [baik] seterusnya bagaimanakah Tuan boleh menceburkan diri dalam bidang teater dan seni berbahasa ini pula?

PA : Saya meminati seni teater ini maknanya *senjak* [semenjak] di bangku sekolah lagi. Apabila *kita* [saya] dapat melanjutkan pelajaran di *USM* [Universiti Sains Malaysia] dan Akademi Seni Kebangsaan telah *membuke* [membuka] ruang untuk saya berkenalan dengan ramai tokoh-tokoh hebat. Sastera---tokoh teater di *Mesia* [Malaysia]. Haa *ade* [ada] di kalangan *mereke* [mereka] telah memberi ruang kepada pelajar-pelajar universiti dan *ASK* [Akademi Seni Kebangsaan] untuk menyertai

produksi mereka ini. *Antarenye* [antaranya] pengalaman bersama Sasterawan Negara Shahnon Ahmad, Dr. Fatimah Busu di *USM* [Universiti Sains Malaysia] dan seniman negara. Bersama seniman negara di *ASK* [Akademi Seni Kebangsaan] Hamzah Awang Amat wayang kulit, Khatijah Awang dalam mak yong Rahman B, bangsawan. *Semue* [semua] seniman negara menjadi guru kepada *kita* [saya] di Akademi Seni Kebangsaan. Maknanya dan *mereke* [mereka] telah memamatkan dunia sastera lakonan dan pengarahan saya.

NH : Menurut kajian saya, Tuan sedang berkhidmat di Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negeri Terengganu. Aaa di sana apakah tugas yang digalas oleh Tuan?

PA : *Aaa* (fikir) sebagaimana saya kata tadi *saye* [saya] mula berkhidmat di *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] Terengganu pada *dua* [2] Januari *dua ribu dua* [2002]. Jawatan saya *tike* [ketika] itu ialah artis budaya kejurulatihan teater secara *contract* [kontrak]. Jadi saya dahulu tugas *saye* [saya] adalah secara *contract* [kontrak]. Tugas utama saya adalah jurulatih dalam bidang kesenian sama ada di kompleks ataupun di sekolah-sekolah atau universiti-universiti. *Biasanye* [biasanya] *kita* [saya] dijemput oleh mana jabatan, agensi sekolah-sekolah untuk pergi *mengajor* [mengajar] di sekolah-sekolah. Jadi *biasanye* [biasanya] saya dengan kebenaran pengarah biasanya saya akan pergi lah *mengajor* [mengajar] di sekolah-sekolah dan berdasarkan tugas *kita* [saya] sebagai jurulatih. Jadi biasanya kita-jabatan juga biasanya *membuke* [membuka] ruang, kelas kepada *kita* [saya] untuk *kita* [saya] *mengajor* [mengajar] di kompleks dulu dikenali dengan taman budaya.

Jadi *kita* [saya] *mengajor* [mengajar] di situ err hampir setiap minggu memang kita membuat kelas di kompleks itu dan *maknenye* [maknanya] mengikut modul yang disediakan. Haa ada modul yang disediakan nanti erm boleh tengoklah contoh seni budaya yang kita *mengajor* [mengajar] untuk anak-anak kita.

NH : Jadi kalau tidak silap, berapa lama Tuan berkhidmat di jabatan itu?

PA : Hm untuk makluman saya telah berkhidmat di *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] Terengganu *kurang lebih* [lebih kurang] *dua puluh satu* [21] tahun. Dengan secara *contract* [kontrak] artis budaya kejurulatihan secara *contract* [kontrak] lebih kurang dalam *lapan* [8] tahun kemudian kami jabatan kebudayaan seluruh Malaysia pada waktu *tu* [itu] diserap secara tetap dan pada erm bermula pada tahun dua ribu *sepuluh* [2010] jadi artis budaya B *sembilan belas* [19] tetap dengan *starting* [permulaan] jurulatih teater. Sebelum itu masuk seni berbahasa selama *tiga belas* [13] tahun. Keseluruhannya dua ini dalam *dua puluh satu* [21] tahun lah.

NH : Apakah kejayaan yang tidak boleh dilupakan oleh Tuan semasa berada dalam bidang ini ?

PA : Erm saya telah memperolehi pelbagai penghargaan lah. Antara yang *saye* [saya] sempat rekod yang saya ingat di sini antaranya saya memperolehi Anugerah Perkhidmatan Cemerlang *dua ribu empat* [2004] daripada pelbagai nama-nama kementerian lah kementerian itu bertukar-tukar nama nanti boleh lihatlah dalam rekod itu *balik* [scmula]. Anugerah Perkhidmatan Cemerlang *dua ribu sebelas*

[2011]. Kemudian saya dapat sijil penghargaan *kategri* [kategori] penghasilan penulisan produktif. Walaupun saya jurulatih saya masih tetap *maknenye* [maknanya] penulisan saya tak tinggal sebab *kita* [saya] biasa menulis untuk *cetra* [ceritera] buletin dan juga jabatan budaya. Selain itu saya dapat sijil penghargaan *kategri* [kategori] penulisan skrip teater Nong Sakti. Ini teater tradisional yang saya buat penyelidikan *sehingge* [sehingga] dia diterbitkan. Dia umpama *macam* [seperti] Kelantan *tu* [iaitu] Mak Yong, wayang kulit. Jadi di Terengganu ia ada satu ceritera *namadia* [namanya] Nong Sakti. Seterusnya kita dapat sijil prestasi cemerlang pada tahun *dua ribu lapan belas* [2018]. Kemudian saya dapat sijil prestasi cemerlang *dua ribu sembilan belas* [2019]. Kemudian saya dapat yang terakhir baru-baru ni [ini] saya dapat sijil pekerja contoh *dua ribu dua puluh dua* [2022] jadi maknanya itu adalah satu-bagi saya satu peningkatan bahawa saya masih boleh membuat kerja dengan teratur dan berkesan lah.

NH : Baik seterusnya kita masuk pula kepada kenangan manis semasa Tuan menjadi jurulatih teater ini pula?

PA : Alhamdulillah saya berjaya menunaikan hasrat seniman negara Puan Khatijah Awang, tokoh Mak Yong. Maknanya untuk melihat makyong *kanok-kanok* [kanak-kanak] pertama dipentaskan di Malaysia. Jadi saya dengan sokongan kawan-kawan di akademi seni kebangsaan berjaya mengarahkan Mak Yong kanak-kanak pertama di Malaysia dengan judulnya Raja Pencil naskah asal daripada cerita Dewa Pencil yang dipentaskan pada tahun---pada *lapan* [8], *sepuluh* [10] dan *sebelas* [11] haribulan Oktober *tahun dua ribu* [2000] di *DBKL* [Dewan Bandaraya Kuala

Lumpur]. Pengalaman manis *juge* [juga] apabila ramai anak-anak murid *kita* [saya] *ni* [ini] telah berjaya dalam bidang masing-masing. Antaranya Asmidar Ahmad *err juare* [juara] bintang asli remaja kebangsaan, vokal bukan sekadar rupa. *Ade* [ada] *juge* [juga] Eric Floor *eighty eight* [88]. Haa, itu di kalangan anak murid *kita* [saya] yang berjaya lah di peringkat semasa saya mengajar *Kuale Lumpo* [Kuala Lumpur]. Dan *kalu* [kalau] kita tengok maknanya ramai lagi lah anak-anak murid *kita* yang--
-di Terengganu misalnya ada yang *jadi* [menjadi] pelakon *ade* [ada] yang jadi ahli sukan. Di Terengganu tidak ada *production house* [rumah produksi] ramai di kalangan mereka jadi orang yang berjaya dalam bidang yang *kadangkale* [kadangkala] kita tak *sangke* [sangka] pun sebenarnya. Ahli sukan seperti pelumba basikal, juara formula *future* [masa hadapan].

NH : Jadi bagaimana pula dengan pengalaman pahit? Boleh Tuan ceritakan sedikit sebanyak?

PA : Itulah kadangkala kita jarang kita *nok* [nak] bercakap. Sebagai orang seni ini lama-lama kita kena maklum *bahwe* [bahawa] kadangkala titik peluh kita tidak dihargai dan tidak *dibayor* [dibayar] walaupun kita telah mengerjakan *prodaksi* [produksi] dengan baik malah sesetengah persembahan itu telah mendapat sambutan ramai. Tidak *dibayor* [dibayar] itu memang satu kenangan yang pahit lah.

TAMAT BAHAGIAN C

BAHAGIAN D: PENGALAMAN KERJAYA

SNZ : *Okay* [baiklah] kita masuk pula ke bahagian seterusnya iaitu bahagian pengalaman kerjaya. Pengalaman kerjaya pertama iaitu dalam bidang teater, boleh Tuan jelaskan aaa apa itu teater yang sebenar?

PA : Baik, terima kasih aaa teater *ni* [ini] berasal dari Bahasa Yunani purba aaa iaitu *theatron* membawa maksud tempat duduk penonton atau stage. Drama pula berasal dari perkataan *dran* yang bermaksud ‘Gerak’, aksi atau lakonan. Dalam maksud lain drama ialah mengandungi tarian, nyanyian dan lakonan yang membawakan cerita nyata atau kita nak *nawaitu* [niat] kita adalah simbolik sahaja. Teater atau drama ialah satu persembahan yang mana melibatkan pelakon, penonton, tempat yang ditentukan dan pada masa yang telah ditetapkan. Haa itu yang dimaksudkan dengan teater. *Kalu* [kalau] *takdok* [tiada] makna nya *saje-saje* [sengaja] nak buat *show* [pertunjukan] atas jalan raya tu maknanya tidak dia mesti ada maknanya mesti ada pelakon, pengarah, mesti masa terletak persembahan akan diadakan pada pukul *sembilan* [9] sehingga *sepuluh setengah* [10:30] malam. Tempat ialah dia kampung Mengabang Panjang. Jadi itu maknanya mesti teater. *Kalu* [kalau] *takdok* [tiada] *saje-saje* [sengaja] nak *joget* [menari] tepi pantai itu bukan istilah teater.

SNZ : **Okay soalan seterusnya, apakah sejarah teater?**

PA : Haa panjang cerita *ni* [ini] jadi saya ringkaskan saya telah senaraikan sikitlah untuk memudahkan kita memahami. Sejarah teater *ni* [ini] Mesir, Yunani dan India haaa tempat terawal bermulanya Sejarah teater di dunia. Teater di Malaysia melalui fasa-

fasa kadang-kadang mengikut perkembangan teater di dunia tadi. Apapun saya telah senaraikan teater di Malaysia *ni* [ini] melalui zaman tersendiri melalui beberapa fasa. Teater tradisional, yang pertama teater tradisional dia *dikesani* [dikesan] maknanya direkodkan pada sejak *ketujuh belas* [17] masihi. Drama lebih berkonsepkan perubatan, ritual pemujaan berasaskan kepercayaan animisme hasil pengaruh Hinduisme. Di antara macam contoh makyong, wayang kulit, main puteri dan teater tradisional Terengganu dulu macam Nur Sakti asas dia berkonsepkan perubatan, itu yang berlaku. Yang kedua, teater bangsawan, fasa yang kedua teater bangsawan. Makna dari segi teater, itu adalah generasi yang pertamalah di Malaysia *ni* [ini]. Aaa dengan kewujudannya *dikesani* [dikesan] sejak tahun *lapan belas tujuh puluhan* [1870] mula bertapak di Pulau Pinang. Aaa dipercayai asalnya dibawa oleh Kumpulan Teater Wayang Parsi (Bombay) aaa India la kan untuk menghiburkan pekerja-pekerja dalam Syarikat Hindia Timur pada waktu itu. Kemudian masyarakat tempatan kita *ni* [ini] tiru, tiru-tiru dan mengangkat Kumpulan Indera Bangsawan sebagai kumpulan pertama ditubuhkan di Pulau Pinang. Maknanya kumpulan bangsawan mula-mula la tu. Bangsawan kemukakan kisah golongan istana sama ada cerita tu realiti ataupun fantasi. Maknanya nak *royak* [bagitahu] reka-reka, angangan cerita bangsawanlah. Aaa kalau kita tengok ia berkonsepkan muzikal (batuk) ada *extra-turn* (selingan) dan juga kesan tasmat. Kesan tasmat bunyi *boom* [bunyi letupan] meletup. Kesan-kesan maknanya yang amat dramatik, tiba-tiba hujan turun, maknanya macam hujan betul, maknanya bangsawan penuh dengan elemen tasmat. Kesan khas, kalu [kalau] filem kesan khas la kan jadi tu dia. Di antara cerita-cerita bangsawan, ni saya sebut atas dasar negeri Terengganu *sajelah* [sahaja] banyak

[banyak] cerita-cerita India, cerita [batuk] Cina cerita Parsi maknanya yang dibawa tapi saya sebut contoh-contohnya antaranya *kalu* [kalau] cerita Terengganu Megat Terawih, Megat Bulang Kuala, *dua belas* [12] Dayung Patani, Megat Panji Alam ataupun maknanya Naga Chini. Itu contoh-contohnya cerita bangsawan. Itu pada peringkat yang kedua. Peringkat yang ketiga *ni* [ini] aaa tapi maknanya pada sebelum masuk peringkat ketiga *ni* [ini] menjelang tahun *sembilan belas tiga puluhan* [1930], bidang filem ini telah memberi saingan kepada bangsawan. Bangsawan *nok* [nak] mula *down* [jatuh] nak mula jatuh, ramai pelakon pada waktu tu [itu] masuk menyertai dunia filem, masuk ke panggung wayang. Jadi mereka telah diberi tawaran, *dibayar* [dibayar] dengan lebih mahal pada waktu tu [itu]. Jadi kemudian yang ketiga masuk teater sandiwara. Biasanya ia sealiran macam cerita P. Ramlee dia masuk pada begitu dalam Malaysia ini. Teater sandiwara *ni* [ini] *kalu* [kalau] dari segi teater modennya dia masuk generasi kedualah selepas daripada aaa bangsawan generasi kedua sandiwara, tapi ia lapisan yang ketiga. Teaser ini bermula di tanah melayu berkait rapat dengan kedatangan kumpulan Miss Ribut aaa Miss Ribut *ni* [ini] sekitar tahun *sembilan belas tiga puluhan* [1930]-an. Kumpulan ini adalah sebuah kumpulan sandiwara berpengaruh di Indonesia. Jadi *hok* [yang] pengaruh Indonesia masuk pada waktu itu. Sebelum tu [itu] tadi india. Kehadirannya kesan arus pemodenan drama barat. Cerita popular tu [itu] masuk dari masa ke semasa. Cerita tu [itu] antaranya cerita Shakepeare. Shakepeare masuk pada zaman tu sandiwara, tapi dalam bentuk sandiwara *lepastu* [seterusnya] cerita pengdekar, tapi maknanya kita *kelih* [tengok] Shakepeare, kita *alih* [tukar] bahasa daripada drama tu berlaku. Pendedahan karya dan Teknik pengarahannya turut memberi

pengaruh perkembangan drama sandiwara di Malaysia. Maknanya dia mempengaruhi ikut arus perkembangan dia punya *tu* [itu]. Lapisan yang keempat, teater realisme. *Kalu* [kalau] dalam teater di Malaysia generasi yang ketiga. Bangsawan, sandiwara, realisme. Okay, dia muncul selari dengan perkembangan teater realisme di Eropah aaa di Eropah *pulok* [pula] *hokni* [yang ini] pengaruh dia sekitar abad yang ke *sembilan belas* [19]. Lakonan dia mengaitkan [batuk] gerakan badan, emosi berlebih-lebihan maknanya *real* [sebenar] banyakkkan pada awal-awal dulu dalam manual drama. Kemunculan institusi pendidikan, penulis-penulis hebat mempengaruhi dunia sekitar tahun *sembilan belas dua puluhan* [1920] an. Dengan kemunculan teater ini biasanya ceritanya itu *satu* [1] jam ke *tiga* [3] jam dia punya *tu* [itu] dan telah menenggelamkan bangsawan yang telah dipentaskan secara bersiri dan berepisod. Kadang-kadang cerita bangsawan *ni* [ini] malam pertama maknanya sambung *pulok* [pula] malam kedua sambung *pulok* [pula] malam ketiga, jadi orang kurang minat. Lepas satu satu *dok* [tak] habis lagi cerita *ni* [ini] baik tengok cerita *ni* [ini] sejam sampai *tiga* [3] jam dah habis, habis cerita dia.

SNZ : Jadi semakin lama macam dah masuk ke realisme maknanya orang lupa yang awal?

PA : Haaa maknanya orang dah lupa perlahan. Sebab tengok tahap kedua *ni* [ini] teater moden *ni* [ini] selepas tahap pertama oleh drama sandiwara kemudian masuk lapisan yang kelima *ni* [ini] teater kontemporari. Aaa maknanya sekaranglah banyak sehingga sekaranglah kesannya tu datang. Teater ini juga dikenali teater experimental. Ia muncul skitar tahun *sembilan belas tujuh puluhan* [1970] an. Ia

hadir apabila lahir ramai penulis muda meneroka imaginasi, menjelajah bentuk teater Barat, mencipta sesuatu yang baru dan mencari sumber budaya asli. Dia *create create* [cipta] benda baru benda baru. Plot yang dicipta tidak mengikut panduan mesti ada mula mesti ada Tengah mesti ada akhir *takdok* [tiada] tidak terikat orang kata. Dialognya mengelirukan dan watak tidak berkembang mengikut struktur cerita *realisme* [gelak]. Dia ikut *dang* [ikut suka] dia nak start mula daripada mati dulu ikut dia. Aliran ini jarang digemari oleh maknanya pengamal agama kerana ia dilihat sedikit bertentangan dengan nilai murni dan kehendak agama. Biasa begitu lah.

SNZ : Okay haa seterusnya pada era bilakah seni teater mula popular [terkenal]?

PA : Aaaa semua teater telah melalui zaman *popular* [terkenal] dan gelap tersendiri. Bangsawan, macam kita cakap tadi bermula pada tahun *sembilan belas* [1900] sehingga *sembilan belas dua puluh* [1920]. Kita tengok aaa lapisan dia. Teater sandiwara lebih kurang sckitar *sembilan belas dua puluh empat* [1924] sehingga *sembilan belas tiga puluh empat* [1934]. Kemudian teater realisme *sembilan belas enam puluh* [1960] *sembilan belas tujuh puluh* [1970], teater kontemporari *sembilan belas tujuh puluh* [1970] sehingga *sembilan belas sembilan puluh* [1990] malah sehingga sekarang pun teater tu masih ada lah. Dia masih top masa peringkat awal dulu masa tengah semarak orang-orang melihat teater.

SNZ : Okay [baik] seterusnya, apakah jenis seni teater yang Tuan gemari?

PA : Untuk makluman saya lebih menggemari teater tradisional macam dulu Mak Yong dan bangsawan. Tetapi bagaimanapun, saya turut menggemari teater realisme tetapi saya lebih suka memilih tema latar belakang Sejarah untuk realisme tu saya mengangkat teater-teater Sejarah elemen Sejarahlah.

SNZ : **Adakah seni teater dan juga seni lakonan yang lain seperti sketsa dan drama mempunyai perbezaan?**

PA : Teater atau drama ni adalah cerminan hidup yang terikat dengan plot, watak, latar dan konflik dan dipersembahkan dalam ruang yang lebih besar. Sedangkan sketsa adalah lakonan pendek berkaitan sesuatu isu sahaja dan elemennya kadang-kadang menggelikan hati dan boleh dipersembahkan dalam ruang yang kecil. Santai-santai macam *ni* [ini] pun boleh buat sketsa. Itu maknanya teater boleh dipersembahkan dalam suasana yang besar dan panjang

SNZ : **Menurut Tuan lah kan, adakah seni teater ini senang untuk dipelajari?**

PA : Sebenarnya mudah sekiranya kita ditunjuk ajar oleh jurulatih atau pengarah yang berkemahiran. Aaa kita perlu memahami konsep pengajaran dan maksud bermain teater itu sendiri. Untuk berlakon misalnya, seseorang perlu cepat menghafal skrip, menghayati watak. Untuk menjadi pelakon hebat mesti mempunyai kehebatan cepat membaca watak, maknanya kita baca watak, vokal yang mantap cepat menerima arahan dan pandai mengawal pergerakan *blocking* [sekatan] badan kita dan mahir untuk tindak balas dialog spontan yang *adlib* [betulkan]. Kita kena *adlib* [betulkan] *saloh* [salah] je kita kena pandai *adlib* [betulkan]. Cepat kita kena pandai. Pelakon

yang bagus macam tu la dia kena pandai supaya orang tak nampak yang kita telah melakukan kesalahan. Pengarah je yang tahu kita melakukan kesalahan penonton tidak tahu pun. Jadinya kita kena pandai *adlib* [betulkan] lah.

SNZ : Adakah teater kanak-kanak dan teater umum yang dilakonkan oleh orang dewasa mempunyai perbezaan yang ketara?

PA : Sebenarnya tidak banyak bezanya dia pada pandangan saya lah. Cuma sebaiknya garapan, padanan tema, peri kisah mesti bersesuaian dengan usia mereka. Ada sahaja orang dewasa melakonkan cerita kanak-kanak seperti cerita-cerita binatang atau fantasi. Tapi ada juga kanak-kanak melakonkan drama atau teater orang dewasa seperti *Bangsawan* kanak-kanak, sejarah *Hang Tuah* dan sebagainya. Jadi boleh je *takdok* [tiada] masalah.

SNZ : Menurut Tuan sebagai seorang jurulatih teater, jika terdapat individu yang ingin menceburi bidang teater ini, apakah ciri ataupun kriteria yang perlu ada?

PA : Memang sepatutnya banyak perkara yang perlu mereka kena adalah. Pertama mereka perlu berfikiran bahawa bermain teater tidak menjadikan mereka kaya raya. Itu yang pertama lah. Di Malaysia, di barat mungkin *okay* [baik], di Malaysia itulah sifatnya. Kedua, mereka mesti berfikiran bahawa teater boleh mengajar kita menjadi manusia aaa sebagai satu aspek ilmiah. Ketiga, teater ni berkonsepkan peniruan. Kita mesti berusaha mengajar pemain teater atau penonton teater untuk berbuat baik. Teater boleh mengajar kita menjadi manusia melalui pengajaran dengan

mengangkat cerita---tema yang bersesuaian. Keempat, mereka yang mempunyai wajah kacak dan cantik, vokal yang baik, perwatakan yang menarik satu bonus untuk mereka pergi lebih jauh. Yang rasa diri dia comel boleh, makna kalau teater bertema sejarah masih diminati, penonton sanggup datang *berduyung-duyung* [berduyun-duyun], lebih-lebih lagi produksi tersebut turut menampilkan hero dan heroin dalam kalangan artis popular. Sebaktu tadi mesti pilih pelakon yang *handsome* [kacak], comel ada karakter, watak tadi. Itu elemen-elemen yang perlu ada lah. Ada *empat* [4] elemen yang saya sebut tadi.

SNZ : Okay, Adakah persembahan teater masih mempunyai tempat dan diminati masyarakat masa kini?

PA : Teater masih mempunyai peminatnya tersendiri. Sebab itulah wayang kulit contohnya masih relevan dan mempunyai peminatnya tersendiri walaupun zaman sekarang zaman *TV* [televisyen], wayang kulit mesti masih ada peminat dia. *Budak-budak* [kanak-kanak] pun suka tengok. Sebab itu la wayang kulit contohnya masih relevan kerana mempunyai tema tersendiri. Teater bertema sejarah misalnya masih diminati dan penonton sanggup datang *berduyung-duyung*. Lebih-lebih lagi produksi tersebut turut menampilkan hero, heroin dari kalangan artis popular. Kalau kita tengok ni memang kita perlu macam tu la serius.

SNZ : Soalan seterusnya, adakah trend-trend semasa penting dan menyumbang kepada penghasilan teater yang terbaik?

PA : Sudah Pasti! (semangat) Sekiranya menjelang bulan kemerdekaan misalnya, ramai penulis berlumba-lumba menghasilkan naskah bertema sejarah dan berunsur patriotik. Kebangkitan filem Mat Kilau baru-baru ini membuka ruang kepada cerita-cerita lain maknanya untuk digalakkan seperti filem Kerambit, filem Walid yang mengangkat sejarah seni mempertahankan diri sebagai focus utama. Sebab itu, ketika saya menghasilkan naskah untuk pementasan teater Megat Panji Alam yang baru ini dipentaskan oleh *KUMPUTER* [Kumpulan Teater Terengganu] baru lagi maknanya pada *tiga hingga empat hari bulan sebelas dua ribu dua puluh tiga* [3-4 November 2023] di Dewan Tunku Abdul Rahman, Kuala Terengganu baru-baru ini, drama yang agak menarik, dewan penuh ada penonton yang tidak dapat *tengok* [melihat] tak dapat masuk dan balik dengan begitu sahaja. Masih begitu.

SNZ : **Okay aaa soalan seterusnya, adakah Tuan mempunyai cara dan juga inisiatif bagi mengekalkan penghasilan karya yang terbaik?**

PA : Bagi sayalah bagi saya ada beberapa kaedah, pertama banyakkkan mendengar, melihat, membaca dan menafsir. Yang kedua, selalu merujuk kepada sumber yang sahih. Rujuk fakta yang betul, nak buat teater *mende-mende* [apa-apa] mesti pakai orang-orang lama, yang tahu sejarah misalnya, kita rujuk kepada yang pakar. Yang ketiga, gunakan fikiran yang waras kita untuk meletakkan persepsi kita terhadap sesebuah cerita. Dalam cerita misalnya, dalam sebuah cerita *tu* [itu] aaa Haji Abdul Rahman Limbong sebagai contoh dikatakan ketua pemberontakkan kaum. Bagi perspektif kita tidak, dia adalah pejuang kaum petani di Hulu Terengganu. Kita mesti meletakkan perspektif yang betul, kita mesti melihat perkara itu. Okay, [*gelak*]

sebelum ni saya tengok ada satu soalan yang sama tapi saya tengok apakah trend-trend penting haa untuk menyumbang kepada penghasilan teater yang baik pada hari ini. Maknanya saya pinda sikit kepada soalan yang sebelum tu aaa pertama, trend semasa yang menyumbang kepada penghasilan teater yang baik yang pertama trend politik. Trend politik semasa yang bebas dan terbuka misalnya boleh mengangkat ketokohan pemimpin di pentas teater. Sebab kita dah terbuka. Zaman *PM* [Perdana Menteri] yang *kesepuluh* [ke-10] ini terbuka, kita boleh buat karya-karya berunsur politik. Yang kedua, trend sukan yang meningkat. Trend sukan yang meningkat *ni* [ini] kita boleh produksi, produksi, produksi boleh mengangkat latar atau usaha angkat tokoh. Maknanya tokoh sukan yang berjaya diangkat kepentas. Yang ketiga, trend solidariti kepada Palestin misalnya, contohnya pada hari ini, kita boleh angkat kisah dan nasib Palestin sambil mungkin kita boleh mengutip derma dan menyumbang ke tabung Palestin. Itu *tiga* [3] trendlah yang kita nampak.

SNZ : : Untuk selingan, trend untuk Palestin tu [itu] dah ada ker [sudah adakah] orang buat teater tersebut

PA : Di *Tranung* [Terengganu] tidak ada lagi. Di *Kolumpo* [Kuala Lumpur] mungkin saya tidak perasanlah ada ke tidak.

SNZ : Okay aaa soalan seterusnya, boleh saya tahu bakat dalam bidang teater yang Tuan ada kini diwarisi daripada siapa?

PA : Sebenarnya ini *jugak* [juga] menarik, saya meminati teater sejak kecil lagi. Mungkin dari pemerhatian saya terhadap Atuk saya. Atuk saya *ni* [ini] seorang penarik

gembang *beloh* [sebelah] *Tranung* [Terengganu] orang panggil tukang ceritalah macam tok dalang di *Tranung* [Terengganu] ni terkenal dengan penarik gembang. Aaa Tok Wan saya, atuk Perempuan saya seorang penyair. *Kalu* [kalau] *anak* [anak] cucu orang dulu-dulu, saya ingat *kecik-kecik* [kecil-kecil] dulu nok [nak] *boleh* [boleh] *ko* [untuk] *tido* [tidur] syair dulu, *Siti Zubaidah* *dengar laa tuan* [bersyair] jadi zaman kita dulu-dulu sentiasa *mendengor* [mendengar]. Begitu juga bonda saya. Bonda saya juga seorang pemantun dan penyair. Zaman kita *kecik-kecik* [kecil-kecil] kita nak mengulik adik-adik *tido* [tidur] yang kecil saya ingat lagi dulu-dulu, dia berpantun, bersyair. Jadi maknanya saya rasa mungkin itu lah bawa kepada bakat saya. Mungkin dari segi darah tu tadi dan mungkin juga berkait dengan nama tadi. Nama yang diberi *tu* [itu] Azaha tu yang berbunga-bunga, maknanya kita jadi orang seni. Itu antaranya .

SNZ : Selain daripada teater dan seni berbahasa ini, adakah Tuan mempunyai kemahiran dalam bidang seni lain ?

PA : Dalam seni lukis saya tidak ada *bakat* [gelak] tapi saya berkebolehan dalam rekaan set dan prop. Maknanya untuk untuk buat set pentas, teater mesti buat prop. insyaAllah maknanya saya mampu buat aaa saya juga boleh dari segi audio dan juga visual, boleh walaupun tidak berbakat. Maknanya tidak berbakat *besar* [besar] maknanya untuk teater kita sendiri kita masih boleh buat.

SNZ : Kalau orang cadang untuk buat untuk teater tu maknanya boleh buat lah prop?

PA : [angguk] haaa maknanya boleh buat lah. Saya juga boleh sedikit dalam mencipta lirik lagu. Jadi makna kalau ada untuk drama kita biasanya saya buat sendirilah lirik lagu, lagu-lagu yang *simple-simple* [ringkas] untuk drama saya biasanya insyaAllah tiada masalah.

SNZ : Bagi Tuan, apakah aspek paling mencabar ataupun sukar dalam bidang teater dan seni berbahasa ini?

PA : Aaa saya paling tidak suka bercakap soal istilah dalam teater. Kalau kita tengok istilah tadi tu banyak istilahnya berpandukan teater Barat. Jadi saya tidak berminat lah. Sehingga ke hari ini pun saya tidak suka memperkatakannya kalau tanya istilah-istilah yang pelik-pelik ker saya tak suka. Aaa , dalam teater paling kritikal apabila pelakonnya tidak mampu menghafal skrip. Nak hafal skrip nak hafal teks, atau anak-anak yang tidak boleh membaca skrip misalnya contoh, kita ada masalah. Ini maknanya mesti memberi kefahaman terhadap sesebuah cerita itu untuk mereka dapat *mende-mende* [apa-apa] tu.

SNZ : Semasa penerbitan karya pertama Tuan sama ada dari segi pementasan teater dan juga penulisan, apakah penerimaan masyarakat setempat terhadap Tuan?

PA : Rata-rata masyarakat setempat sebenarnya masih tidak mengenali dan mengetahui latar belakang Pak Alang itu sendiri. Saya banyak berkarya di luar. Malah, saya biarkan ianya terus begitu. Orang *kapung* [kampung] kadang-kadang tak tahu kerjaya Pak Alang yang sebenarnya. Pak Alang kerja *mende* [apa] pun *diorang* [mercka] tak tahu. *Diorang* [mercka] tahu kita kerja tapi dekat JKKN tu jc lah.

Ramai tidak tahu saya memenangi banyak anugerah kecuali golongan dalam bidang ini lah, tokoh-tokoh dalam bidang teater, bidang sastera tahu kita menang. Tapi masyarakat ramai yang tidak tahu sebenarnya. Saya pun tidak pernah memaklumkan apa-apa kepada siapa-siapa. Maknanya *takde* [tidak ada] *bagitahu* [memberitahu] ” eh saya menang tulis skrip saya menang ini tiada. Biasanya, saya biar je macam tu. Sampai sekarang pun *tok tahu* [tidak tahu]. Saya tiada masalah benda tu.

SNZ : Okay untuk pengalaman kerjaya yang kedua iaitu bidang pengarah teater, pada tahun bilakah Tuan mula dikenali masyarakat sebagai seorang jurulatih dan pengarah teater?

PA : Aaaa [*batuk*] saya sebenarnya bermula pada tahun *sembilan belas sembilan puluh lima* [1995], *sembilan belas sembilan puluh lima* [1995] ni [ini] sebab masa itu saya *start* [mula] masuk di *USM* [Universiti Sains Malaysia] ramai dah *geng-geng* [kumpulan] *start* [mula] berlakon buat projek teater disitu. Jadi bermakna bermula disitulah kita *join* [sctai] teater ini.

SNZ : Okay aaa adakah Tuan mempunyai asas dalam bidang pengarah teater?

PA : Sewaktu belajar di Universiti Sains Malaysia Pulau Pinang dan Akademi Seni Kebangsaan ataupun *ASWARA* [Akademi Seni Budaya dan Warisan Kebangsaan] sekarang, kami telah didedahkan dengan subjek lakonan dan pengarah teater. Jadi dia membawa ke sekarang. *Start* [mula] daripada *USM* [Universiti Sains Malaysia] dan *ASK* [Akademi Seni Kebangsaan] lah.

SNZ : Pada pendapat Tuan, adakah pengarah teater ini mencabar?

PA : Ya [*gelak*] kerana ia membabitkan arahan terhadap ramai orang seperti pelakon, penari, pemuzik selain itu kita kena berurusan dengan tenaga produksi demi kelancaran produksi. Kalau pelakon kita panggil berlakon sahaja. *Kalu* [kalau] pengarah kena lihat pelakon, set dan prop lah jadi banyak perkara kita kena *handle* [mengendalikan].

SNZ : Okay aaa kebiasaannya, teater yang diarahkan oleh Tuan diadakan di mana?

PA : Awal pembabitan saya dengan teater banyaknya dipentaskan di Kuala Lumpur. Sejak bekerja di Terengganu barulah ia banyaknya dipentaskan di negeri Terengganu. Peringkat awal sebab kita berkarya di *Kolumpo* [Kuala Lumpur].

SNZ : Sepanjang Tuan menjadi pengarah teater, apakah kenangan pahit dan manis yang tidak dapat dilupakan?

PA : Kenangan manis pertama apabila dapat mengarahkan makyung kanak-kanak pertama di Malaysia 'Raja Pencil' *tahun dua ribu* [2000], bangsawan kanak-kanak pertama di Terengganu 'Naga Chini' pada tahun *dua ribu lima* [2005] kemudian menerima Anugerah Penggiat Seni Teater Negeri Terengganu pada tahun *dua ribu dua puluh dua* [2022]. Jadi hasil kita buat teater ni kita terima anugerah. Itu makna satu penghargaan yang baiklah. Kenangan pahit ketika mengarah teater tradisional diganggu oleh makhluk ghaib sehingga membuatkan saya tidak boleh tidur sampai ke pagi. Macam kita buat Makyung *tu* [itu] makhluk, biasanya tradisional tu gitulah [begitulah]. Kalau kita *saloh* [salah] ini dia ikut sampai ke rumah. Ganggu laa [*buat*

bunyi menakutkan]. Benda biasa lah makhluk ghaib ini [*gelak*]. Pernah panggung itu kita nampak, kita rasa panggung itu bergegor [*bergegar*] di angkat oleh jin itu. Sebab waktu tu cerita Makyung tu cerita jin. Kiranya jin tu yang angkat, kita nampaklah maknanya Tuhan bagi nampak, kita nampak benda tu seolah-olah marah. Orang biasa mungkin tidak nampak *bergegor* [*bergegar*] dia tu. Mungkin Tuhan tak zahirkan pada oranglah maknanya dia bagi kita sahaja tengok.

SNZ : Okay aaa Tuan mendapat dorongan untuk menjadi seorang pengarah dan jurulatih teater daripada siapa?

PA : Saya banyak diberi tunjuk ajar oleh guru hebat dalam kalangan tokoh teater dan seniman negara. Di antara tokoh teater, Dr. Hatta Azad Khan, Kala Dewata, Kala Dewata tahu sape [*siapa*] dia ? Kala Dewata ni, ayah Azmil Mustapha, Kalam Hamidi, Zakaria Ariffin, Dr. Samat Salleh, Dato' Syed Alwi bin Syed Hassan, Dato' Noordin Hassan, Rosminah Tahir, Rosli Mansor, Sdr. Arwah Sarifudin Haji Marzuki, abang Jiji, Tuan Haji Marzuki Ali, Tuan Haji Wan Ahmad Ismail dan Saudara Othman Zaharuddin Harun yang baru menangi anugerah tokoh seni *tranung* [*Terengganu*] *baruni* [*baru-baru ini*] termasuk dari luar negara maknanya saya pernah mendapat pendidikan daripada Putu Wijaya Indonesia dan juga Ronald Rank aaa macam seniman Negara Hamzah Awang Amat, Khatijah Awang, Rahman B. Jadi tokoh-tokoh *biso* [*hebat*] menjadi guru kita. Jadi maknanya saya rasa seronok, bangga, maknanya berpuas hati berguru dengan mereka orang-orang hebat.

SNZ : Selain teater pengarahan Tuan yang diketahui umum, apakah masih ada lagi pementasan teater arahan Tuan yang terkini?

PA : Sebenarnya ada beberapa pementasan teater kecil yang terakhir yang tidak ada dalam rekod saya dalam blogspot itu karya yang terakhir-akhir ini. Sebenarnya ada beberapa teater kecil antaranya, Teater Muzikal *Adam, Sofea dan Rimba*. Ini agak menarik kerana ia dibuat sempena Projek Pemindahan Ilmu *Universiti Malaysia Terengganu* (UMT) dengan kerjasama JKKN dan *JPN* [Jabatan Pendidikan Negeri] pada tahun *dua ribu dua puluh dua* [2022]. Ia melibatkan penyertaan *empat puluh* [40] orang pelajar [pelajar] pendidikan khas dari empat [4] buah sekolah terpilih di sekitar Kuala Nerus ni. Yang kedua, Teater Sketsa 'Rukun Negara' baru ini melibatkan pelajar dari sebuah sekolah menengah di *Tranung* [Terengganu] dan memenangi Johan Peringkat Negeri *Tranung* [Terengganu]. Itu yang terakhirlah yang terakhir sekali.

SNZ : Selain itu, untuk menjadi seorang pengarah yang mampu menghasilkan banyak karya, apakah nilai-nilai murni yang perlu diterapkan dalam diri Tuan?

PA : Macam saya sendiri, ada beberapa perkara yang saya terapkan yang pertama ialah, pertama mesti berdisiplin, terutama patuh pada masa. Yang kedua, menjadi pendengar yang baik. Yang ketiga sentiasa menerima teguran yang positif. Orang tengok kita berkarya orang tegur itu ini kita kena terima. Yang keempat, kita berubah kebaikan insani. Maknanya kita rasa benda yang baik orang cadang orang *ni* [ini] kita ubah. Kadang-kadang ada pengarah tu "aku *tak mboh* [tak nak] aku mesti ikut

aku". Selagi benda tu positif kearah kebaikan, kita ubah *jer* [sahaja] kita terima jer. insyaAllah orang pun akan suka dengan kita. Ramai orang maknanya akan menyukai karya kita. [batuk]

SNZ : Soalan seterusnya, pada pendapat Tuan, apakah signifikan bagi penghasilan sesebuah teater?

PA : Sesebuah teater memberi pengajaran, nilai murni tanpa sedar. Sebuah hiburan yang menerapkan pelbagai pengajaran. Jadi dalam ni masyarakat lebih mudah menerima teguran dalam suasana terhibur. Jadi kita rasa maknanya sebab itulah teater dibuat. Maknanya orang akan terima teguran kita dalam bentuk hiburan.

SNZ : Okay seterusnya, adakah pengarah teater Tuan menggunakan bahasa melayu sahaja?

PA : Ya. Setakat ini hanya menggunakan bahasa Malaysia sahaja. Walau bagaimanapun, kita juga menggunakan dialek-dialek *dacrah* dan Bahasa Inggeris yang bertujuan mengajar atau menegur ada juga kita selitkan. Dialog-dialoglah tapi drama teater mesti teater bahasa melayu lah. Tapi ada melibatkan karakter-karakter *kalu* [kalau] watak penasihat Inggeris ada perkara 'yes' [ya] 'no' [tidak] macam biasa. Ada perkara kalau melibatkan aksi-aksi melibatkan aaa ada orang *tranung* [Terengganu] mesti kena ada lorat *tranung* [Terengganu] mesti ada dialek Pahang, mesti ada dialek orang *Perok* [Perak].

SNZ : Antara hasil arahan teater Tuan, karya manakah yang Tuan rasa ianya paling terbaik dan mengagumkan?

PA : Terbaik dan mengagumkan? Antaranya, tetap saya katakan Makyung Kanak-kanak tadi aaa 'Raja Pencil tahun *dua ribu* [2000] Teater Bangsawan Kanak-kanak 'Naga Chini' tahun *dua ribu lima* [2005] Satu lagi ialah ketika saya menjadi pengarah pementasan teater *Api Timur*. Api Timur tu *special* [istimewa] dia, dia dibuat sempena Seminar Tokoh Penulisan Yang Mulia Tengku Dalam Kalthum bt. Tengku Wok Khazaki ini peringkat Kebangsaan aaa kita buat dia masa tu di Taman Budaya Negeri Terengganu sekarang ni kompleks JKKN negeri *Tranung* [Terengganu] lah. Kita buat pada tahun *dua ribu tiga* [2003]

SNZ : Dekat kah JKKN daripada sini [rumah Pak Alang]?

PA : Lebih kurang *empat puluh kilo* [40KM]. Di tepi sebelah masjid *terapong* [terapung] dia Kuala Ibai.

SNZ : Okay aaa seterusnya, adakah bayaran bagi setiap hasil arahan Tuan setimpal dengan usaha dan kerjasama yang Tuan sumbangkan?

PA : Sebenarnya saya tidak pernah memikirkan soal bayaran. Terus terang saya katakan hampir banyak karya saya tidak *dibayar* [dibayar] atau bayaran sekadar lepas membayar minyak motosikal atau kereta sepanjang berulang-alik mengarah teater. Jadi, rasa tidak berbaloi lah tapi pada keseronokkan kita, kepuasan kita untuk berkarya.

SNZ : Soalan seterusnya, bagaimana Tuan hendak mengekalkan mutu dalam sebuah persembahan teater tersebut?

PA : Ada beberapa perkara yang perlu kita tekankanlah untuk mutu persembahan ini. Pertama, mesti memilih naskah yang baik. Kedua, mesti memilih pelakon dan pekerja produksi yang berkualiti. Yang ketiga, mesti memilih rakan kerjasama yang sentiasa menyokong produksi. Umpama persatuan, mana yang kita nak guna atau syarikat mana yang kita nak buat teater ini, kita mesti pilih. Tiga perkara ini penting. Skrip, pelakon, produksi persatuan atau syarikat yang kita nak berurusan

SNZ : Okay aaa bagi soalan seterusnya, adakah Tuan turut mempunyai cabaran dari segi pengurusan masa sepanjang Tuan berkecimpung dalam bidang seni ini?

PA : Ada aaa kita kena pandai menyesuaikan masa. Kadang-kadang orang tengok dari segi masa kita ada *dua puluh empat* [24] jam. Kita kena pandai. Allah telah beri yang sebaiknya. Biasanya Pak Alang akan *create* [cipta/buat] *lapan* [8] jam untuk tidur, jadual rehat kita. *Lapan* [8] jam untuk kita bekerja, dan *lapan* [8] untuk kita bersama keluarga dan bermasyarakat. Dalam ni ada perkara kita kena bekerja, ada perkara kita kena memberi ruang kepada masyarakat. Jadi maknanya ada masa untuk berteater, bermain ker, kita dah ada masa. Jadi tidak ada masa lah *berkejoj* [berkejar] sana *berkejoj* [berkejar] sini, *takdok* [tidak ada]. Semua berjadual.

SNZ : Okay aaa kita pergi ke pengalaman kerja yang seterusnya iaitu penulisan skrip. Bagi penghasilan skrip lakonan pula, adakah ianya sukar bagi Tuan?

PA : Oleh kerana saya adalah seorang penulis, makanya tidak sukar aaa bagi saya untuk menulis skrip drama. Sukarnya ialah apabila untuk kita memilih cerita, kita nak buat *cerita apa bende* [cerita apa yang nak dibuat] yang boleh menarik khalayak penonton menyaksikan pementasan tersebut. Dalam hal ini, misalnya aaa contohnya Kerajaan Terengganu hari ini di bawah kepimpinan *PAS* [Parti Islam Se-Malaysia]. Jadi, saya cuba berusaha memilih cerita yang mengangkat perjuangan tokoh-tokoh Islam di Terengganu. Contohnya, saya mengangkat cerita sejarah seperti Megat Panji Alam dan Haji Abdul Rahman Limbong. Haa untuk dipentaskan. Ia sesuai dengan kepimpinan kerajaan negeri sekarang.

SNZ : Adakah aspek gaya bahasa di dalam skrip lakonan itu penting dan perlu dititik beratkan?

PA : Saya melalui pendidikan formal di *USM* [Universiti Sains Malaysia] dan *ASK* [Akademi Seni Kebangsaan]. Jadi, saya akan menulis dengan menitik beratkan elemen-elemen gaya bahasa. Saya juga pencinta bahasa. Saya tidak mudah untuk menjadi perosak bahasa. Jadi lagipun, banyak karya saya hari ini ditulis untuk menyertai pelbagai pertandingan atau sayembara penulisan. Penganjur biasanya menitik beratkan aspek bahasa. Lebih-lebih lagi untuk diterbitkan. Jadi, untuk memenangi pertandingan, saya pastinya berusaha mematuhi garis panduan yang disediakan.

SNZ : Adakah proses sintaksis perlu diadakan selepas menyiapkan sebuah skrip lakonan?

PA : Dalam hal ni banyak istilah yang boleh dipakai. Sintaksis merupakan ilmu bahasa mengkaji proses pembinaan ayat, betul? [bertanya]. Sehubungan itu, untuk menghasilkan naskah yang baik, ianya perlu kerana ia boleh membentuk pembinaan ayat dan dialog yang berkesan serta penonton dapat menikmati cerita dipentaskan dengan lebih berkesan.

SNZ : Bagi menyiapkan sebuah skrip, adakah ia mengambil masa yang lama?

PA : Biasanya, saya akan menyiapkan sesebuah skrip itu untuk tempoh *satu* [1] bulan lamanya. Sama ada skrip drama pentas, novel, drama *TV* [televisyen] biasanya saya akan siapkan dalam *satu* [1] bulan. Sekiranya tidak disiapkan dalam tempoh tersebut, biasanya karya tersebut tidak akan siap sampai bila-bila. Idea tak datang selalu. Sekiranya, ia tak ditulis idea lain pula akan muncul dan mengganggu penulisan kita seterusnya. Kalu [kalau] kita tak siap dalam *satu* [1] bulan itu, idea lagi mari, *jeng* [kosong]. Kita *takleh* [tidak boleh] *capur* [campur] dah. Untuk saya lah sebagai penulis, orang lain saya tak tahu. Ada yang boleh simpan, simpan, saya tak boleh.

SNZ : Okay soalan seterusnya, Jika skrip menggunakan bahasa Melayu yang tinggi, adakah pelakon menghadapi kesukaran untuk menghafal skrip tersebut?

PA : Aaa [*berfikir*]. Sebenarnya pelakon yang baik boleh menghafal naskah dalam keadaan mana sekalipun. Tetapi biasanya, bergantung kepada pengarah untuk penuturan dialog yang dikhendaki. Kadangkala, pengarah ingin penuturnya dalam

dialek daerah atau negeri. Seorang penulis seperti saya memang akan menulis naskah dalam bahasa Melayu, Malaysia yang baik. Jarang sekali kita menulis ikut penuturan dialog watak-watak yang dibangunkan. Pengarahlah yang akan menentukan bagaimanakah pelakon tersebut untuk menuturkan dialognya. Tanggungjawab pengarah lah yang menuturkan. Dari segi naskah, kadang-kadang nak diterbitkan biasanya takkan nak ikut 'ish' 'ahh' itu tak akan.

SNZ : Biasanya untuk dialek daerah kan, macam Tuan ambil pelakon kan, pelakon negeri ke atau ada Tuan ambil pelakon daripada luar ?

PA : Ada juga biasanya orang Selangor pun boleh cakap Terengganu.

SNZ : Okay aaa pernahkan Tuan mendapat sebarang kritikan untuk hasil karya seni Tuan?

PA : Setakat ini belum pernah kerana hampir semua naskah yang ditulis, dipentaskan dan dihantar pertandingan dan memenangi hadiah. Biasanya, banyak begitu, karya-karya kita yang dipentaskan akhir-akhir ini banyak yang menang anugerah, kita pentaskan. Jadi bagi kita ikutlah panel penilai sebagai pengkritik kita. Ada juga yang mengkritik mengenai pengakhiran sesebuah cerita yang saya tulis. Tetapi saya abaikan saja kerana itu penyudah pilihan saya. Ikut saya lah. Kalau Tuan sebagai pengarah, ikut Tuan nak penyudah macam mana. Penyudah saya itu haaa. Yang berlaku itu sahaja. Saya terima kritikan berbentuk ilmiah. Lagipun, orang yang mengkritik itu biasanya bukan dalam bidang ini. Jadi maknanya bukan saya tidak boleh menerima pandangan tersebut, cuma cadangan yang dibuat itu perlu ditulis

dalam karya yang lain. Cadangan dia kita kena tulis dalam karya lain. Karya ini saya nak begini cerita dia, begitulah.

SNZ : Bagi soalan terakhir untuk penulisan skrip, apakah cabaran yang dihadapi untuk menghasilkan sesebuah skrip sama ada dari segi morfologi mahupun sintaksis?

PA : Ini satu lagi istilah maknanya bahasa yang saya tidak suka sebenarnya. Morfologi kajian pembentukan kata dalam sesuatu bahasa, termasuk infleksi, terbitan dan pemajmukan. Morfologi juga bidang tatabahasa yang mengkaji morfem dan perkataan dalam sesuatu Bahasa. Sintaksis, ilmu Bahasa mengkaji proses pembinaan ayat. Jadi ada *dua* [2] perkara itu skop. Tapi biasanya, ia muncul apabila saya menghasilkan karya untuk pertandingan. Biasanya saya akan tekankanlah. Ia sukar untuk diterjemahkan. Apapun, kita perlu banyak menelaah, membaca buku, mendapatkan pandangan berdasarkan sasaran watak dan perwatakan yang kita pilih. Biasanya penulisan ini tidak pernah pun saya fikirkan. Walaupun penulisan biasa tak pernah pun saya fikir dalam aspek-aspek ini. Kecuali untuk pertandingan biasanya saya sedikit tekankanlah.

SNZ : Okay kita pergi ke pengalaman kerjaya yang terakhir iaitu pementasan teater. Okay untuk pementasan teater, adakah ianya melibatkan banyak pihak?

PA : Ya. Semamangnya. Setiap pementasan teater mesti ada beberapa elemen yang akan terlibat untuk menjayakan persembahan itu. Kita mesti kena ada penerbit. Penerbit yang mengeluarkan modal /belanja. Kita mesti ada pelakon dan pemain teater yang

mungkin membabitkan penari, pemuzik, penyanyi. Kita perlukan tenaga produksi. Tenaga produksi yang akan menguruskan tempat pementasan, promosi, jemputan, tenaga pentas, kru. Kita kena ada pengurus panggung, kita kena ada juru teknikal, juru audio, juru visual yang kalau melibatkan visual, LED misalnya dan pelbagai lagi. Banyak pihak yang kita akan libatkan. Kalau tidak kita tidak dapat menghasilkan. Kita tidak mampu membuat pementasan ini.

SNZ : Adakah Tuan menghadapi cabaran untuk pemilihan pelakon yang sesuai bagi setiap watak?

PA : Biasanya untuk projek saya sendirilah, saya tidak menghadapi masalah dalam pemilihan pelakon. Kerana ketika di Kuala Lumpur misalnya saya bekerjasama dengan *Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara (JKKN)* Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan *Majlis Teater Malaysia (TEMA)*, *Majlis Teater Kebangsaan* untuk mencari pelakon. Di Terengganu, saya kerjasama dari *Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara (JKKN)* Terengganu untuk mendapatkan daripada anak-anak *pelajar* [pelajar] daripada *Kelab Tunas Budaya* ataupun *aaa* (berfikir) *Kumpulan Giat Budaya*, pelajar *sekoloh* [sekolah] *menengah* [menengah] *Kumpulan Giat Budaya* untuk kita tu. Dan juga kalau NGO, kita kerjasama dengan *Majlis Teater Negeri Tranung* [Terengganu]. Jadi itu sebenarnya tidak ada masalah. Setakat ini *aaa* program saya, pementasan saya tidak ada masalah.

SNZ : Kiranya pelakon itu yang Tuan kenal lah ?

PA : Biasanya yang kita kenal. Betul-betul berbakat yang kita pilih.

SNZ : Bagi setiap pementasan teater, berapakah modal yang diperlukan untuk sebuah persembahan?

PA : Kadar nilai mata wang dan ekonomi semasa negara mempengaruhi pembangunan seni budaya dan teater itu sendiri. Berpandukan pengalaman saya sejak melibatkan diri dalam pementasan teater boleh dipecahkan dalam *tiga* [3] perkaralah. Maknanya saya dah susun. Tahun *sembilan belas sembilan puluh* [1990] sehingga tahun *dua ribu* [2000] sekitar *sepuluh ribu* [10,000] ke *dua puluh ribu* [20,000] dah boleh buat teater. Pada tahun *dua ribu* [2000] sampai tahun *dua ribu dua puluh* [2020] sekitar *dua puluh ribu* [20,000] ke *tiga puluh ribu* [30,000] kita masih boleh buat teater. Sekitar tahun *dua puluh dua puluh* [2020] sehingga sekarang, *dua puluh dua puluh tiga* [2023] sekitar *empat puluh ribu* [40,000] sehingga ke *seratus ribu* [100,000]. Jadi bermakna peningkatan akan nada. Bayaran pelakon, makan minum kadang-kadang servis ini servis itu maknanya banyak perkaralah. Semuanya ada peningkatan.

SNZ : Okay untuk soalan seterusnya, bagi pementasan teater kanak-kanak, adakah pelakon kanak-kanak itu sendiri menghadapi kesukaran untuk menghafal skrip?

PA : Biasanya, saya akan menulis skrip berdasarkan kumpulan sasaran yang akan saya libatkan. Jadi maknanya sekiranya saya memilih penyertaan kanak-kanak, biasanya naskahnya tidak banyak pengucapan tetapi aksi bersahaja. Dialog yang ringkas dan

mudah sahaja. Sekiranya sasaran penyertaan sekolah menengah saya akan menyamakan maknanya dialog dan aksi *lima puluh lima puluh* [50/50]. Jadi maknanya mereka ini sudag boleh menghafal dengan baik, memahami dengan mudah setiap arahan daripada pengarah. Dan jika menggunakan kumpulan NGO BBK Seni budaya, tiada masalah kita nak menghasilkan skrip sama ada banyak dialog, banyak aksi atau ataupun banyak dialog banyak aksi sahja. Boleh sahaja. Jadi dia ada *tiga* [3] peringkat lah.

SNZ : Okay aaa soalan seterusnya, adakah Tuan dapat mengenal pasti perbezaan di antara pementasan teater sewaktu di awal penglibatan Tuan dahulu dengan pementasan teater yang moden kini ?

PA : Perbezaan dulu dan kini? (bertanya). Dahulu, menyertai produksi teater kerana minat, pelakonnya berdisiplin, produksi menghasilkan set dan prop dari bahan yang ada dan terbuang saja. Sekarang, menyertai produksi untuk glamour, pelakon kurang berdisiplin, untuk produksi buat sesuatu perkara itu sct, prop semua tu mesti kena ada duit. Sedangkan dulu kita buat guna barang terbuang. Sekarang ni semua nak duit. Set nak duit itu nak duit ini nak duit semua nak duit. Itu masalah sekarang.

SNZ : Selain dari pementasan teater, apakah Tuan berminat untuk menceburi dalam bidang seni lakonan yang lain?

PA : Saya juga sebenarnya pernah melibatkan diri dalam drama *tv* [televisyen], dokumentari, pembabitkan seni budaya. Tidak ada masalah. Setakat ini berminat lah. Ada lah sikit satu dua ada mclibatkan diri.

SNZ : Berapa lamakah Tuan mula berteater di dalam saluran TV atau sosial media ini?

PA : Saya mula bergiat sekitar tahun sembilan belas sembilan puluh enam [1996], sewaktu di Akademi Seni Kebangsaan kerana rata-rata tu pensyarah-pensyarah kita semua penerbit-penerbit drama *TV* [televisyen]. Jadi tidak ada masalah. Jadi masa tu kita mulalah daripada program-program *TV* [televisyen] yang bersesuaian, kita sertailah.

SNZ : Untuk menerbitkan sesebuah karya, adakah syarikat penerbit itu memberi kerjasama yang sepenuhnya dengan pihak Tuan?

PA : Ya. Ramai di kalangan mereka adalah guru-guru yang pernah mengajar kita di universiti dan mengenali saya secara peribadi. Biasanya, sesebuah syarikat akan menawarkan jumlah bayaran untuk mendapatkan naskah kita yang dianggap berkualiti. Biasanya, mereka akan membeli naskah apabila harga dipersetujui. Jadi tidak ada masalah. Macam juga apabila kita nak cari pelakon, maknanya yang sesuai, kita rasa mampu, sesuai dengan kita, kita terima.

SNZ : Soalan seterusnya, antara pementasan teater yang diarahkan oleh Tuan, adakah Tuan sendiri dapat mengenal pasti teater manakah yang paling mendapat sambutan hangat daripada penonton?

PA : Hampir semua teater saya buat, saya pentas semua mendapat sambutan hangat. Biasanya panggung penuh. Hampir semua. Tetapi maknanya tetap aaa masuk ke

hati saya, tetap dihati antaranya, Mak Yong Raja Pencil tahun *dua ribu* [2000] kerana hampir di kalangan individu tu nak *bawak* [bawa] teater itu pergi ke India untuk dipentaskan di India. Tetapi kita tak sempat nak buat oleh kerana pelajar [pelajar] waktu itu tarikh yang dia nak bawa menghadapi peperiksaan. Tapi kita itu tidak ada masalah. Kiranya tahap kita mereka *nok* [nak] *bawok* [bawa] teater kita pergi ke India. Sampai tahap begitulah. Dan kemudian Teater Api Timur. Teater Api Timur jugak pernah panggung, maknanya kita anggap satu yang menarik di Terengganu kerana ia adalah sampai peringkat kebangsaan. Maknanya sempena Seminar Pemikiran Tokoh, tetapi juga ia umpama macam buka panggung di kompleks JKKN Terengganu tersebut. Sebab peringkat awal kompleks JKKN Terengganu start [mula] berpindah ke kompleks itu tahun *dua ribu dua* [2002] *dua ribu tiga* [2003] tu kita buat seminar peringkat kebangsaan.

SNZ : Okay soalan seterusnya, Selain daripada cabaran dalam pemilihan pelakon, adakah Tuan sendiri pernah menghadapi situasi di mana barisan pelakon ingin menarik diri?

PA : Setakat ini tak pernah haa tak pernah. Setakat projek kita, program kita ni tak pernah lagi.

SNZ : Untuk menjadi pelakon teater, adakah perlu menghadiri sesi ujibakat terlebih dahulu?

PA : Ya. Macam kita kata tadi, sepatutnya begitulah kerana dari situ, pengarah dapat menentukan kemampuan seseorang menjadi pelakon. Dari situ juga maknanya,

pengarah dapat memilih pelakon itu sesuai ke tidak jadi watak utama ke, pelakon pembantu ke atau pelakon tambahan, atau kadang kala maknanya tidak boleh jadi pelakon. Kita *tukor* [tukar], kita suruh dia jadi pembantu pentas, di belakang pentas. Biasanya begitu. Sebab daripada ujibakat itu sebenarnya, bukan kita pilih tambahan sahaja. Kadang kala kita memilih pelakon utama tetapi biasanya ujibakat biasanya pada pelakon utama, biasanyalah. Tetapi yang ketidak mampuan dia untuk menjadi pelakon utama biasa kita boleh meletakkan daripada ujibakat kita, kita dapat, kalau pengarah dia tahu dah aaa tak dapat pelakon utama dia boleh jadi pelakon atau watak yang tambahan yang ada pengarah dah tahu dah watak yang lain-lain. Dia sesuai watak tambahan, watak pembantu, tak sesuai langsung ni jadi pelakon, cuma jadi kru je. Kalau dia masih berminat boleh jadi kru.

SNZ : Okay soalan terakhir bagi bahagian ini, jika tidak keberatan, bolehkan Tuan kongsikan sedikit cara untuk pelakon menjiwai watak yang perlu dibawa mereka?

PA : Ummm ada beberapa perkara yang saya perlu maklumkan. Yang pertama, mesti fahami watak. Yang kedua, hayati perwatakan. Yang ketiga, kenal pasti bagaimana kehendak pengarah. Yang keempat, sediakan beberapa contoh perwatakan untuk dicadangkan kepada pengarah. Jadi seorang pelakon dia kena cadangkan maknanya beberapa, maknanya nak macam ni nak macam ni. Jadi terpulang nak macam mana. Bahasa mudahnya banyak cara boleh dibuat supaya lakonan kita boleh dirasai oleh penonton. Kadang kala, macam mana nak marah, macam mana nak sedih. Nak marah senang sahaja. Kadang kala nak marah perlu pernafasan yang cepat (buat

pernafasan yang cepat). Cuba tarik nafas dengan cepat nampak macam marah. Sedih, kita buat nafas lambat-lambat [*buat nafas lambat*]. Kesedihan itu akan timbul. *Simple* [ringkas] je kan. Maknanya nak marah pernafasan dengan cepat. *Feeling feeling* [perasaan] itu kena ada. Kadangkala, perasaan tidak perlu lahir dengan kata-kata. "aku benci kau! aku bencik kau!" tak perlu. Tak jadi, kadang kala kita perlu hanya dalam teater kita pusing belakang kita tahu dah dia benci kan, betul?. Kadang kala "aku benci kau pergi lah engkau pergi" tak perlu. Kadang-kadang, kita urmph kita pun tahu benci. Haaa aksi begitu. Contoh-contoh lah. Kadang kala hanya perbuatan dan sikap boleh menunjukkan kita. Orang mari kita pusing belakang. Maknanya kita tak suka la. Kita pusing belakang pun orang dah tahu dah orang tu tak suka kita.

TAMAT BAHAGIAN D

BAHAGIAN E: SUMBANGAN & PENCAPAIAN

NH : Untuk soalan pertama bahagian ni [ini] apakah sumbangan atau pencapaian yang paling Tuan ingati ?

PA : Erm (fikir) *ade* [ada] *banyak* [banyak] *macam* [seperti] kita tengok di dalam blogspot itulah *tapi* [tetapi] antaranya saya tetap ingat saya sebagai penulis skrip dan pengarah untuk Megat Bidong. Itu adalah pementasan teater yang pertama *saye* [saya] di Terengganu. Yang *pertame* [pertama]. Yang *kedue* [kedua] sebagai penulis skrip dan pengarah untuk Tunas *Budaye* [Budaya] kali *kedue* [kedua] cerita Raja *Rimbe* [Rimba]. Kemudian saya sebagai penulis skrip dan pengarah persembahan teater bangsawan kanak-kanak. Jadi ada turutan setiap tahun *saye* [saya] membuat persembahan. Kemudian *antare* [antara] lagi saya sebagai pegawai penyelidik dan juga penulis skrip untuk *err* teater tradisional Terengganu Nong Sakti. Haa Nong Sakti, *saye* [saya] sebagai pegawai penyelidik daripada *dua ribu dua belas* [2012] *masatu* [masa itu]. Kemudian dibuat persembahan di-pada tahun *dua ribu lima belas* [2015]---*enam belas* [2016], *tujuh belas* [2017] *makne* [makna] berturutan sampai ke-kemudian yang terakhir *baruni* [baru ini] *kita* [saya] buat di Kuala Lumpur karya-karya kita ini. Dan kemudian *maknenye* [magnanya] di akhirnya *saye* [saya] sebagai *penerime* [penerima] anugerah penggiat seni teater di Terengganu tahun *dua ribu dua puluh dua* [2022] magnanya yang terakhirlah setakat *ni* [ini].

NH : *Okay* [baik] untuk seterusnya sepanjang berkhidmat di Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negeri Terengganu ini, apakah sumbangan terbesar yang telah Tuan berikan ?

PA : *Erm* (fikir) sejak kompleks *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] di Terengganu ini siap dibina pada tahun *dua ribu dua* [2002], sayalah orang yang *pertame* [pertama] haa bersama saudara Rosmadi Abdul Rahim bertugas di situ sebelum *semue* [semua] kakitangan *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] aaa yang *masatu* [masa itu] dari pejabat *lame* [lama] di bangunan Wisma Seri Amar *berpindah* [berpindah] ke situ. Sumbangan *saye* [saya] *jugak* [juga] saya menghidupkan kompleks *JKKN* [Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara] Terengganu yang dahulu dikenali Taman Budaya dengan *kelah* [kelas] dan aktiviti teater *err* secara mingguan dan mementaskan teater *secare* [secara] tahunan—di kompleks itu haa dulu kita panggil Taman Budaya. Jadi biasanya, saya mengarahkan teater itu *sendighi* [sendiri] dengan jalinan gabungan dengan *err* (fikir) gamclannya, dengan tariannya, dengan gasingnya dengan silat *juge* [juga]. Kita gabung teater kita *tu* [itu]. Jadi semua kelas yang ada di situ kita gabung kita buat persembahan. Setiap tahun—hidupkan kompleks itu. Saya *jugak* [juga] *mengadekan* [mengadakan] kelas bimbingan di universiti. *Saye* [saya] menubuhkan kelab-kelab teater di universiti. Di *antaranye* [antaranya] di *UniSZA* [Universiti Sultan Zainal Abidin], di *UMT* [Universiti Malaysia Terengganu] dan *UiTM* [Universiti Teknologi Mara]. *Masatu* [masa itu] kelab teater di universiti pun mati---tidak hidup. Jadi *saye* [saya] waktu itu *turun* [pergi] ke universiti-universiti ini—malah di *UniSZA* [Universiti Sultan

Zainal Abidin] sendiri kelab anjung kreatif itu sampai sekarang digunakan. Nama D'Anjung Kreatif itu nama samaran *saye* [saya] err nama panel saya sampai sekarang kekal kelab D'Anjung Kreatif dia punya kelab teater *tu* [itu]. Saya *jugak* [juga] membantu menghidupkan kembali persatuan seni budaya daerah-daerah pada waktu itu *banyak* [banyak] persatuan seni budaya daerah-daerah mati. Jadi saya menghidupkan kumpulan-kumpulan seni budaya setiap daerah itu yang bernaung di bawah Majlis kebudayaan Negeri . Jadi *maknenye* [maknanya] saya rasa *maknenye* [maknanya] besarlah sumbangan *kita* [saya] dan sehingga sekarang-sehingga ke saat ini saya setiausaha Majlis Kebudayaan Negeri Terengganu sehingga sekarang.

NH : Seterusnya, apakah sumbangan Tuan terhadap masyarakat sepanjang berada dalam bidang ini? Untuk masyarakat *pulak* [pula].

PA : Untuk masyarakat, dengan kelas dan latihan teater secara berterusan yang *kita* [saya] buat tadi *tu* [itu] ramai di kalangan *mereke* [mereka] telah menjadi idola, insan yang *bijak* [bijak] pandai dan berguna *kepada* [kepada] masyarakat. Biar pun *mereke* [mereka] menjadi pelakon, penyanyi, ahli sukan dan sebagainya. Mereka menghargai sumbangan *ni* [ini]. Kita mendidik *mereke* [mereka] sejak awal perkembangan mereka di sekolah. Kepada [kepada] zaman di *kelumpo* [Kuala Lumpur], zaman di *Tranung* [Terengganu] maknanya *semue* [semua] menghargai sumbangan *kita* [saya] kepada *mereke* [mereka]. Jadi *kita* [saya] rasa maknanya sumbangan kita pada masyarakat *tu* [itu] masih maknanya dihargai lah.

NH : *Okay* [baik] seterusnya adakah hasil karya Tuan dapat memberi inspirasi kepada generasi baru kini ?

PA : *Ye* [Ya] misalnya naskah teater Pak Pandir err dia telah dipentaskan oleh Persatuan Kesenian D'Anjung Ibai sempena Siri Semarak Bangsawan *dua ribu tiga belas* [2013]. Ini adalah jumlah teater yang *pertame* [pertama] dalam Siri Semarak Bangsawan dibenarkan di seluruh Malaysia. Kali pertama di Terengganu dapat ke peringkat kebangsaan dan dipentaskan oleh persatuan kesenian D'Anjung Ibai *ni* [ini] *dua* [2] kali pementasan dibuat. Di Terengganu sekali, di Kelumpo [Kuala Lumpur] sekali tahun *dua ribu tiga belas* [2013]. Dan *kita* [saya] rasa maknanya panggungnya penuh kita rasa. Begitu *jugok* [juga] naskah *kedua* [ke-2] saya *baruni* [baru ini] *jugak* [juga] aaa Megat Panji Alam telah dipilih oleh *Kumpulan Teater Terengganu* (KUMPUTER) untuk dipentaskan sebagai teater *perdane* [perdana] pada *tiga* [3] dan *empat* [4] November *dua ribu dua puluh tiga* [2023] *baruni* [baru ini] di Dewan Tunku Abdul Rahman Kuala Terengganu. Ramai memberi maklum balas positif dan mengucapkan tahniah *kerane* [kerana] *kita* [saya] *berjaye* [berjaya] mengangkat tokoh-tokoh *sejaroh* [sejarah] err dari perspektif yang positif. Jadi kita kata maknanya *kita* [saya] dihargai oleh masyarakat kerana mereka menghargai karya *kita* [saya]. Itu adalah antara yang terbaik lah.

- NH** : Soalan seterusnya lagi Menurut kajian saya, Tuan memperolehi sijil penghargaan **The Malaysia Book Of Records** atas penglibatan **Largest Participation In A Poetry Recitation Event** dalam **KARNIVAL #SAWA TESDEC DAN MENCIPTA REKOD MALAYSIA** pada *dua puluh lima* [25] Mei *dua ribu tujuh belas* [2017]. Bolehkah Tuan ceritakan mengenai kejayaan tersebut?
- PA** : *Ye* [Ya] kebetulan err saya *berade* [berada] di Terengganu pada waktu *tu* [itu] saya telah dijemput untuk menyertai. Dia sebenarnya majlis penyertaan baca puisi yang *terbesar* [terbesar] sebenarnya. Dan pada waktu itu saya menerima sijil penghargaan *kerane* [kerana] penglibatan kita di *Sekolah* [sekolah] Menengah Kebangsaan Bukit Sawa err Marang Terengganu dan maknanya sumbangan *kita* [saya] bersama-sama maknanya oleh kerana *kita* [saya] seorang pemuisi *bersame* [bersama] pengkarya yang mempersembahkan karya kita dalam penyertaan puisi terbesar. Alhamdulillah kita mendapat tersenaraikan dalam senarai rckod.
- NH** : *Okay* [baik] bagi soalan yang terakhir bagi bahagian ini, Tuan juga terpilih untuk menjadi finalis Anugerah Pendakwah Seni Hiburan dalam Majlis Anugerah Dakwah Negara sempena *empat puluh* [40] tahun *YADIM* [Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia] pada tahun *tujuh puluh empat* [1974] sehingga *dua ribu empat belas* [2014] pada *enam* [6] Mac *dua ribu lima belas* [2015] di Dewan Merak Felda Kayangan Kuala Lumpur. Bolehkah Tuan ceritakan pengalaman pada waktu itu?

PA : *Ye* [Ya] alhamdulillah, saya tersenarai sebagai finalis Anugerah Pendakwah Seni Hiburan sempena Majlis Anugerah Dakwah Negara *YADIM* [Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia] *ni* [ini]. Erm saya *teruje* [teruja] kerana saya seorang *saje* [sahaja] *daripade* [daripada] penggiat seni teater. Kerana yang lain-lain *semuanye* [semuanya] adalah di kalangan artis popular, penyanyi-penyanyi. Jadi *maknenye* [maknanya] seingat saya kumpulan Raihan, Heliza Helmi...jadi hebat-hebat. Jadi *kita* [saya] rasa maknanya kalau *kita* [saya] tercalon pun satu penghargaan lah walaupun tidak memenangi anugeroh [anugerah] pun sebenarnya. Kalau *tak* [tidak] silap pada tahun *tu* [itu] dimenangi oleh kumpulan Raihan. Ini adalah satu penghargaan kepada penggiat-penggiat teater di Malaysia terutamanya dan walaupun saya tidak menang *tapi* [tetapi] saya rasa ini adalah tempat yang terbaik maknanya satu pengiktirafan dan penghargaan oleh *Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia* (YADIM). Haa maknanya tersebut juga telah disempurnakan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri Malaysia pada ketika itu. Scbagai satu penghargaan lah. Maknanya *kita* [saya] orang teater tiba-tiba terselit di kalangan artis-artis *populer* [popular]. Haa alhamdulillah terima kasih.

TAMAT BAHAGIAN E

BAHAGIAN F: HARAPAN

NH : Okay seterusnya bagi bahagian terakhir iaitu bahagian harapan, jadi apakah harapan Tuan kepada rakan-rakan seperjuangan Tuan yang lain itu.

PA : *Okay* [baik] terima kasih. Harapan saya supaya semua penggiat seni teater dan seni berbahasa tidak putus asa dan terus berjuang mengangkat martabat seni berbahasa dan teater di kaca mata masyarakat hari ini. Kita sebagai penggiat seni budaya juga adalah sebahagian dari pembina tamadun bangsa. Seni budaya juga boleh memartabatkan manusia. Itu kepada mereka yang boleh berfikirilah.

NH : Okay untuk soalan seterusnya, apa lagi cita-cita yang belum dicapai dan ingin dicapai oleh Tuan?

PA : *Besor* [besar]. Saya bercita-cita ingin menjadi sasterawan negara dan seniman negara. Mana-mana yang terdahulu. Saya akan berusaha bercita-cita sama ada menjadi sasterawan negara ataupun seniman negara. Itu adalah dua pilihan kepada pengkarya-pengkarya seni berbahasa ataupun orang teater. Seniman negara ataupun sasterawan negara. insyaAllah.

NH : Okay untuk soalan seterusnya, apakah pandangan masyarakat saat Tuan mula berkecimpung dalam bidang seni teater dan juga seni berbahasa?

- PA : Sebenarnya ramai menganggap seni itu sia-sia. Di kalangan yang merasakan dia adalah ahli agama pula dia menganggap kita ini ahli maksiat dan ahli neraka *belaka* [semua].
- NH : **Apakah nasihat dan harapan Tuan kepada generasi yang sedang dan akan terlibat dalam bidang teater dan seni berbahasa ini?**
- PA : Hidup ini kita jangan mudah berputus asa. Teruskanlah usaha selagi niat kita ikhlas untuk membentuk manusia menjadi lebih berguna melalui seni budaya.
- NH : **Okay seterusnya, apakah harapan Tuan kepada penonton yang pernah menonton teater hasil pengarahannya?**
- PA : Harapan saya supaya masyarakat yang pernah menonton teater arahan saya mengambil pengajaran yang baik dan membuang jauh perkara yang buruk. Hidup kita ada noktahnya. Yang baik dibalas baik. Yang jahat akan dibalas jahat. Kata orang timur barat selatan utara, musafir kita di negeri sribu, bila sampai masanya dan ketika, kita pulang ke negeri satu. Pilihlah jalan yang baik.
- NH : **Okay untuk soalan yang terakhir, adakah Tuan mempunyai hajat untuk mengadakan pementasan teater di luar negara pula selepas ini?**
- PA : Insya-Allah, jika ada rezeki, diberi peluang oleh pihak Kerajaan Negeri ataupun Badan Korporat yang mempunyai dana yang banyak, saya akan berusaha membawa teater beridentitikan bangsa Melayu, Agama Islam, negara Malaysia ke persada dunia. Insya-Allah.

NH : Itu sahaja untuk bahagian ini. Tapi ini untuk selingan, adakah Tuan ada kata-kata terakhir untuk tinggalkan pesan untuk penggiat-penggiat seni yang lain?

PA : Manusia seringnya mencari kesempurnaan hidup, sebenarnya ketidaksempurnaan itulah hidup. Yang sempurna hanya lah milik Dia yang Maha Sempurna. Insya-Allah.

TAMAT BAHAGIAN F

NH : Dengan ini tamatlah sesi temubual mengenai sejarah lisan mengenai latar belakang dan pengalaman hidup seorang tokoh dalam bidang Seni Teater dan Seni Berbahasa ini. Kami mengucapkan terima kasih di atas kesulitan dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini. Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang teater dan seni berbahasa para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih. Terima kasih pak alang.

LAMPIRAN

LOG WAWANCARA

MASA	SUBJEK	NAMA/TEMPAT/RUJUKAN
BAHAGIAN A: LATAR BELAKANG TOKOH		
0:0:45	Mencritakan tentang biodata beliau	<ul style="list-style-type: none"> ● Azaha Haji Othman ● Nama panggilan Pak Alang <p>Anak keempat</p>
0:02:45	Menceritakan mengenai keluarga	<ul style="list-style-type: none"> ● Nama ibu: Hajah Meriam atau ● Nama bapa: Haji ● Bilangan adik beradik: 13 orang ● Anak ke berapa: Anak ke 4 ● Berapa tahun sudah mendirikan rumahtangga : 17 tahun ● Nama isteri :

		<ul style="list-style-type: none"> ● Umur isteri: 49 tahun ● Pekerjaan isteri : Suri rumah tangga ● Tarikh perkahwinan: ● Bilangan anak-anak: 2 orang ● Nama anak-anak:
0:04:30	Menceritakan tentang tempat anak-anak beliau belajar dan juga hobi beliau	<ul style="list-style-type: none"> ● Adam Muhammad bin Azaha sedang belajar di MRSM Kuala Terengganu

		<ul style="list-style-type: none"> • Aisyah Sofea binti Azaha belajar di Sekolah Kebangsaan Pagar Besi, Batu Rakit, Kuala Nerus. • Hobi: Menulis dan membaca buku
BAHAGIAN B: SEJARAH PENDIDIKAN		
0:05:40	Menceritakan sejarah pendidikan beliau dari sekolah rendah sehingga ke universiti dan juga penglibatan beliau semasa belajar	<ul style="list-style-type: none"> • SK. Pagar Besi, Batu Rakit (1979-1984) • SMK. Tengku Mizan Zainal Abidin, Kuala Nerus (1985-1989) • Institut Latihan Perindustrian Kuala Terengganu, Gong Badak (1990-1991) - Jurulektrik (Asas) • Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang

		<p>(1995-1996) – Sijil Seni Kreatif</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Akademi Seni Kebangsaan (ASK) @ ASWARA (1996-2000) – Ijazah Sarjana Muda Dengan Kepujian (Penulisan Kreatif) ● Mengikuti beberapa bengkel antaranya: <ul style="list-style-type: none"> I. Bengkel Pengarahan dan Lakonan Teater 2009 Peringkat Kcbangsaan anjuran JKKN (25-28/6/2009) di Taman Budaya Negeri Terengganu II. Bengkel Asas Penulisan Kreatif anjuran
--	--	---

		<p>ASWARA dan JKKN</p> <p>Terengganu (12- 14/11/2009) di Hotel Seri Malaysia, Kuala Terengganu</p> <p>III. Kursus Asas Pemasaran Seri anjuran Institut Penyiaran dan Penerangan Tun Abdul Razak @ IPPTAR (8- 10/11/2010) di IPPTAR, Kuala Lumpur</p> <p>IV. Bengkel Lakonan Teknik Stanislavski oleh Ronald Rank oleh Pusat Kebudayaan,</p>
--	--	---

		<p>Universiti Malaya dan JKKN Terengganu (4/4/2015) bertempat di Kompleks JKKN Terengganu</p>
BAHAGIAN C: KERJAYA AWAL		
0:15:09	<p>Menceritakan mengenai pengalaman kerjaya awal sebelum menceburi bidang teater</p>	<ul style="list-style-type: none"> Menjadi penulis sambilan untuk beberapa akhbar utama dalam negara <p>Antara akhbar yang ditulis: Utusan Malaysia, Berita Harian, Harian Metro, New Straight Times, Bacaria, Akhbar Watan dan Sinar Harian</p>

0:18:52	Menceritakan perkhidmatan beliau di Jabatan Kesenian dan Kebudayaan Negeri Terengganu	<ul style="list-style-type: none"> ● Mula berkhidmat di JKKN Terengganu pada 2 Januari 2002. Jawatan saya ketika itu ialah Artis Budaya (Kejurulatihan) Teater secara kontrak ● Telah berkhidmat di JKKN ini selama 21 tahun
0:21:49	Meceritakan kenangan manis dan pahit beliau semasa menjadi jurulatih teater	<ul style="list-style-type: none"> ● Berjaya menunaikan hasrat seniman negara Khatijah Awang (Mak Yong) untuk melihat makyung kanak-kanak pertama dipentaskan di Malaysia ● Pengalaman manis juga apabila ramai anak-anak murid ini telah berjaya

		<p>dalam bidang masing-masing</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kenangan pahit apabila titik peluh tidak dihargai dan tidak dibayar walaupun telah mengerjakan produksi dengan baik dan mendapat sambutan ramai
--	--	---

BAHAGIAN D: PENGALAMAN KERJAYA

0:24:00	Penerangan tentang teater	<ul style="list-style-type: none"> ● Teater atau drama ialah satu persembahan yang mana melibatkan pelakon, penonton, tempat yang ditentukan dan pada masa yang telah ditetapkan ● Mesir, Yunani dan India tempat terawal bermulanya Sejarah teater di dunia.
---------	---------------------------	---

		<ul style="list-style-type: none"> • Semua teater telah melalui zaman populer dan gelap tersendiri. I. Bangsawan (1900-1920) II. Teater Sandiwara (1924 -1934) III. Teater Realisme (1960-1970) IV. Teater Kontemporer (1970-1990)
0:34:03	Menceritakan tentang perbezaan dalam seni teater	Teater adalah cerminan hidup yang terikat dengan plot, watak, latar dan konflik dan dipersembahkan dalam ruang yang lebih besar manakala sketsa adalah lakonan pendek berkaitan sesuatu isu dan

		menggelikan hati serta boleh dipersembahkan dalam ruang yang kecil
0:47:37	Menceritakan tentang pengarah teater, penulisan skrip dan juga pementasan teater	<ul style="list-style-type: none"> • Terlibat dan dikenali sebagai jurulatih teater pada tahun 1995 • Awal pembabitan dengan teater banyak dipentaskan di Kuala Lumpur. • Menyiapkan sesebuah skrip memakan masa sebulan • Menulis skrip berdasarkan kumpulan sasaran yang terlibat • Untuk pementasan teater memerlukan Tenaga produksi yang akan menguruskan tempat pementasan, promosi, jemputan,

		<p>tenaga pentas, panggung, teknikal dan pelbagai lagi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pementasan yang berskala besar melibatkan sehingga 100 orang dalam sesuatu produksi
--	--	---

BAHAGIAN H: SUMBANGAN & PENCAPAIAN

1:18:57	Menceritakan tentang sumbangan dan pencapaian beliau sepanjang berkhidmat	<ul style="list-style-type: none"> • Penulis skrip dan pengarah pementasan teater kanak-kanak Tunas Budaya kali pertama Negeri Terengganu <i>Megat Bidong Lima Saudara</i> di Taman Budaya Negeri Terengganu (17-19 Oktober 2003) • Penerima Anugerah Penggiat Seni Teater
---------	---	--

		<p>Negeri Terengganu sempena Karnival Seni Keluarga Malaysia Batu Rakit pada 22 Oktober 2022</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Menghidupkan Kompleks JKKN Terengganu yang dahulunya dikenali Taman Budaya Negeri Terengganu dengan kelas dan aktiviti teater kanak-kanak dan remaja secara mingguan ● Mengadakan kelas bimbingan dan membantu menubuhkan Kelab Teater di universiti-universiti ● Membantu menghidupkan kembali persatuan seni budaya dacrah-dacrah
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> <p>● Menyertai majlis pembacaan puisi terbesar dan telah menerima Sijil Penghargaan <i>The Malaysia Book Of Records</i> atas penglibatan <i>Largest Participation In A Poetry Recitation Event</i> dalam Karnival #SAWA TESDEC dan telah mencipta rekod Malaysia</p> <p>● Terscnarai sebagai Finalis <i>Anugerah Pendakwah Seni Hiburan</i> sempena Majlis Anugerah Dakwah Negara sempena 40 Tahun YADIM (1974-2014) pada 6 Mac 2015</p>
--	--	---

BAHAGIAN I : HARAPAN		
1:27:53	Menyatakan harapan yang masih belum tercapai dan harapan untuk masa depan seni teater	<ul style="list-style-type: none"> ● Harapan supaya semua penggiat seni teater tidak putus asa dan terus berjuang mengangkat martabat seni teater di kaca mata masyarakat ● Cita-cita yang masih belum dicapai ialah ingin menjadi sasterawan negara atau seniman negara ● Dinasihatkan agar jangan berputus asa. Teruskanlah usaha selagi niat ikhlas untuk membentuk manusia menjadi lebih berguna melalui seni budaya

		<ul style="list-style-type: none"> ● Berharap agar masyarakat yang pernah menonton teater arahan saya mengambil pengajaran yang baik dan membuang jauh perkara yang buruk ● Berhajat akan berusaha membawa teater beridentitikan bangsa Melayu, Agama Islam, negara Malaysia ke persada dunia
--	--	--

DIARI KAJIAN

MASA	TARIKH	PERKARA	TINDAKAN
8.00 AM	11.10.2023	<p>Kami diberi penerangan oleh Puan Nurulannisa mengenai Oral History dan Puan Nurulannisa memberitahu tema kajian lisan pada tahun ini ialah Tokoh Artis Veteran.</p> <p>Puan Nurulannisa mengarahkan pelajar untuk membentuk kumpulan seramai dua orang satu kumpulan dan kemudian memikirkan tokoh yang sesuai untuk di temubual.</p>	<p>Kami membuat catatan tentang kajian lisan dan tugas yang perlu dilakukan.</p> <p>Menentukan ahli kumpulan masing-masing.</p>
1.25 PM	12.10.2023	<p>Puan Nurulannisa memaklumkan bahawa perubahan tema kajian lisan pada tahun ini kepada Tokoh Warisan Budaya dan Tokoh Kandungan Tempatan.</p>	<p>Kami membuat catatan tentang perubahan tema tersebut.</p>
12.00 PM	13.10.2023	<p>Membuat carian di Google mengenai Tokoh Warisan Budaya dan Tokoh</p>	<p>Kami memilih Encik Azaha bin Haji</p>

		Kandungan Tempatan.	Othman sebagai Tokoh Warisan Budaya. Beliau merupakan seorang Jurulatih Teater dan Seni Berbahasa.
12.00 PM	17.10.2023	Mengusulkan Tokoh Teater dan Seni Berbahasa yang dipilih kepada Puan Nurulannisa.	Mendapat persetujuan daripada Puan Nurulannisa.
9.00 AM	29.10.2023	Menghubungi Encik Azaha Haji Othman untuk bertanyakan kesudian beliau untuk ditemubual.	Kami mendapat persetujuan untuk menemu bual beliau.
9.00 AM	16.11.2023	Menghantar draf soalan yang akan ditanyakan kepada Encik Azaha Haji Othman untuk semakan oleh Puan Nurulannisa	Kami perlu melakukan pembetulan soalan.
8.15 AM	29.11.2023	Mengadakan perundingan secara bersemuka dengan Puan Nurulannisa berkaitan soalan temubual yang akan ditanyakan kepada Encik Azaha Haji Othman nanti.	Kami perlu melakukan sedikit lagi pembetulan soalan.

9.00 AM	30.11.2023	Surat penyelidikan untuk menemu bual tokoh	Kami menerima surat penyelidikan daripada Puan Nurulannisa.
10.00 AM	9.12.2023	Temubual bersemuka bersama Encik Azaha Haji Othman diadakan di kediaman beliau sendiri di Kuala Nerus, Tercngganu.	Temubual bermula
11.30 AM	9.12.2023	Temubual selesai	Kami berterima kasih kepada Encik Azaha Haji Othman atas kesudian beliau meluangkan masa bersama kami dan kami mengambil gambar bersama beliau. Perjanjian sejarah lisan juga turut ditandatangani oleh Encik Azaha Haji Othman.

SENARAI SOALAN

1 SESI

Pengenalan: *[rakam sebelum temubual]*

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan Salam Sejahtera. Berikut adalah merupakan temubual sejarah lisan mengenai **latar belakang dan pengalaman hidup** seorang tokoh dalam bidang **Seni Teater dan Seni Berbahasa**. Bersama kami ialah **Tuan Azaha Haji Othman** atau lebih dikenali sebagai **Pak Alang** merupakan seorang **jurulatih teater dan penulis puisi tradisional**. Rakaman ini dijalankan pada tarikh **9 Disember** bersamaan dengan hari **Sabtu** pada jam **10:00 pagi** secara bersemuka. Temubual ini dikendalikan oleh **Nurul Haziqah Binti Bakri** dan **Siti Nur Zulaikha Binti Hasbullah**. Dengan segala hormatnya temubual ini dijalankan.

BAHAGIAN A: LATAR BELAKANG TOKOH

1. Apakah nama penuh Tuan?
2. Apakah nama panggilan Tuan?
3. Mengapakah Tuan dipanggil sebegini? Mungkin ada kisah dibalik nama tersebut.
4. Bolehkah Tuan ceritakan secara terperinci mengenai latar belakang tentang diri Tuan?
5. Jika tidak keberatan, boleh Tuan ceritakan serba sedikit mengenai keluarga Tuan.
  - Nama ibu
  - Nama bapa
  - Bilangan adik beradik
  - Anak keberapa
  - Berapa tahun sudah mendirikan rumahtangga
  - Nama isteri
  - Umur isteri
  - Pekerjaan isteri
  - Tarikh perkahwinan
  - Bilangan anak-anak

- Nama anak-anak

- Umur anak-anak

6. Dimanakah anak-anak Tuan sedang belajar?

7. Apakah hobi Tuan bagi mengisi masa lapang?

BAHAGIAN B: SEJARAH PENDIDIKAN

1. Boleh Tuan ceritakan serba sedikit mengenai sejarah pendidikan bermula dari sekolah rendah sehingga sekolah menengah dan adakah Tuan melanjutkan pengajian ke peringkat universiti?
2. Adakah Tuan meminati jurusan yang diambil sewaktu di peringkat universiti ?
3. Apakah yang menyebabkan Tuan berminat dengan jurusan tersebut?
4. Semasa belajar, apakah persatuan yang Tuan sertai ?
5. Adakah persatuan ini berkait dengan bidang pengajian Tuan?
6. Pernahkah Tuan menyertai apa-apa pertandingan yang berkaitan dengan seni di sekolah dahulu?
7. Bolehkah Tuan ceritakan sedikit pengalaman yang tidak dapat dilupakan sepanjang menjalani pengajian di universiti?
8. Adakah Tuan pernah mengikuti kursus-kursus professional lain ?

BAHAGIAN C: KERJAYA AWAL

1. Boleh Tuan terangkan kerjaya pertama Tuan setelah tamat pengajian ?
2. Bagaimanakah Tuan boleh menceburkan diri dalam bidang teater dan seni berbahasa ini ?
3. Menurut kajian saya, Tuan sedang berkhidmat di Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negeri Terengganu. Apakah tugas yang digalas oleh Tuan?
4. Berapa lamakah Tuan berkhidmat di JKKN ini?
5. Apakah kejayaan yang tidak boleh dilupakan oleh Tuan semasa berada dalam bidang ini ?
6. Boleh Tuan ceritakan pengalaman manis Tuan semasa menjadi jurulatih teater ini?
7. Bagaimana pula dengan pengalaman pahit, boleh Tuan ceritakan sedikit sebanyak

BAHAGIAN D: PENGALAMAN KERJAYA

1. Bidang Teater

- I. Bolehkah Tuan jelaskan apa itu teater?
- II. Apakah sejarah teater?
- III. Pada era bilakah seni teater mula popular?
- IV. Apakah jenis seni teater yang Tuan gemari?
- V. Adakah seni teater dan juga seni lakonan yang lain seperti sketsa dan drama mempunyai perbezaan?
- VI. Adakah seni teater senang untuk dipelajari?
- VII. Adakah teater kanak-kanak dan teater umum yang dilakonan oleh orang dewasa mempunyai perbezaan yang ketara?
- VIII. Jika terdapat individu yang ingin menceburi bidang teater ini, apakah ciri ataupun kriteria yang perlu ada?
- IX. Adakah persembahan teater masih mempunyai tempat dan diminati masyarakat masa kini?
- X. Adakah trend-trend semasa penting dan menyumbang kepada penghasilan teater yang terbaik?
- XI. Adakah Tuan mempunyai cara dan juga inisiatif bagi mengekalkan penghasilan karya yang terbaik?
- XII. Adakah trend-trend semasa penting dan menyumbang kepada penghasilan teater yang terbaik?
- XIII. Boleh saya tahu, bakat dalam bidang teater yang Tuan ada kini diwarisi daripada siapa?
- XIV. Selain daripada teater dan seni-berbahasa ini, adakah Tuan mempunyai kemahiran dalam bidang seni lain ?

- XV. Bagi Tuan, apakah aspek paling mencabar ataupun sukar dalam bidang teater dan seni berbahasa ini?
- XVI. Semasa penerbitan karya pertama Tuan sama ada dari segi pementasan teater dan juga penulisan, apakah penerimaan masyarakat setempat terhadap Tuan?

2. Pengarahan Teater

- I. Pada tahun bilakah Tuan mula dikenali masyarakat sebagai seorang jurulatih dan pengarah teater?
- II. Adakah Tuan mempunyai asas dalam bidang pengarahan teater?
- III. Pada pendapat Tuan, adakah pengarahan teater ini mencabar?
- IV. Kebiasaannya, teater yang diarahkan oleh Tuan diadakan di mana?
- V. Sepanjang Tuan menjadi pengarah teater, apakah kenangan pahit dan manis yang tidak dapat dilupakan?
- VI. Tuan mendapat dorongan untuk menjadi seorang pengarah dan jurulatih teater daripada siapa?
- VII. Selain teater pengarahan Tuan yang diketahui umum, apakah masih ada lagi pementasan teater arahan Tuan yang terkini?
- VIII. Selain itu, untuk menjadi seorang pengarah yang mampu menghasilkan banyak karya, apakah nilai-nilai murni yang perlu ditcrapkan dalam diri Tuan?
- IX. Pada pendapat Tuan, apakah signifikan bagi penghasilan sesebuah teater?
- X. Adakah pengarahan teater Tuan menggunakan bahasa melayu sahaja?
- XI. Antara hasil arahan teater Tuan, karya manakah yang Tuan rasa ianya paling terbaik dan mengagumkan?
- XII. Adakah bayaran bagi setiap hasil arahan Tuan setimpal dengan usaha dan kerjasama yang Tuan sumbangkan?
- XIII. Bagaimana Tuan hendak mengekalkan mutu dalam sebuah persembahan teater tersebut?
- XIV. Adakah Tuan turut mempunyai cabaran dari segi pengurusan masa sepanjang Tuan berkccimpung dalam bidang seni ini?

3. Penulisan Skrip

- I. Bagi penghasilan skrip lakonan pula, adakah ianya sukar?
- II. Adakah aspek gaya bahasa di dalam skrip lakonan itu penting dan perlu dititik beratkan?
- III. Adakah proses sintaksis perlu diadakan selepas menyiapkan sebuah skrip lakonan?
- IV. Bagi menyiapkan sebuah skrip, adakah ia mengambil masa yang lama?
- V. Jika skrip menggunakan bahasa melayu yang tinggi, adakah pelakon menghadapi kesukaran untuk menghafal skrip tersebut?
- VI. Pernahkan Tuan mendapat sebarang kritikan untuk hasil karya seni Tuan ?
- VII. Apakah cabaran yang dihadapi untuk menghasilkan sesebuah skrip sama ada dari segi morfologi mahupun sintaksis?

4. Pementasan Teater

- I. Untuk pementasan teater, adakah ianya melibatkan banyak pihak?
- II. Adakah Tuan menghadapi cabaran untuk pemilihan pelakon yang sesuai bagi setiap watak?
- III. Bagi sctiap pementasan teater, berapakah modal yang diperlukan untuk sebuah persembahan?
- IV. Bagi pementasan teater kanak-kanak, adakah pelakon kanak-kanak itu sendiri menghadapi kesukaran untuk menghafal skrip?
- V. Adakah Tuan dapat mengenal pasti perbezaan di antara pementasan teater sewaktu di awal penglibatan Tuan dahulu dengan pementasan teater yang moden kini?
- VI. Selain dari pementasan teater, apakah Tuan berminat untuk menceburi dalam bidang seni lakonan yang lain?
- VII. Berapa lamakah Tuan mula berteater di dalam saluran TV atau sosial media ini?
- VIII. Untuk menerbitkan sesebuah karya, adakah syarikat penerbit itu memberi kerjasama yang sepenuhnya dengan pihak Tuan?

- IX. Antara pementasan teater yang diarahkan oleh Tuan, adakah Tuan sendiri dapat mengenal pasti teater manakah yang paling mendapat sambutan hangat daripada penonton?
- X. Selain daripada cabaran dalam pemilihan pelakon, adakah Tuan sendiri pernah menghadapi situasi di mana barisan pelakon ingin menarik diri?
- XI. Untuk menjadi pelakon teater, adakah perlu menghadiri ke ujibakat terlebih dahulu?
- XII. Jika tidak keberatan, bolehkan Tuan kongsi sedikit cara untuk pelakon menjiwai watak yang perlu dibawa mereka?

BAHAGIAN H: SUMBANGAN & PENCAPAIAN

1. Apakah sumbangan atau pencapaian yang paling Tuan ingati ?
2. Sepanjang berkhidmat di Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negeri Terengganu ini, apakah sumbangan terbesar yang telah Tuan berikan ?
3. Apakah sumbangan Tuan terhadap masyarakat sepanjang berada dalam bidang ini?
4. Adakah hasil karya Tuan dapat memberi inspirasi kepada generasi baru kini ?
5. Menurut kajian saya, Tuan memperolehi sijil penghargaan *The Malaysia Book Of Records* atas penglibatan Largest Participation In A Poetry Recitation Event dalam KARNIVAL #SAWA TESDEC DAN MENCIPTA REKOD MALAYSIA pada 25 Mei 2017. Bolehkah Tuan ceritakan mengenai kejayaan tersebut?
6. Selain itu, Tuan juga terpilih untuk menjadi finalis *Anugerah Pendakwah Seni Hiburan* dalam **Majlis Anugerah Dakwah Negara** sempena 40 tahun YADIM (1974-2014) pada 6 Mac 2015 di Dewan Merak Felda Kayangan Kuala Lumpur. Bolehkah Tuan ceritakan pengalaman pada waktu itu?

BAHAGIAN I: HARAPAN

1. Apakah harapan Tuan kepada rakan-rakan seperjuangan Tuan?
2. Apakah cita-cita yang belum dicapai dan ingin dicapai oleh Tuan?
3. Apa pandangan masyarakat saat Tuan mula berkecimpung dalam bidang seni teater dan juga seni berbahasa?
4. Apakah nasihat dan harapan Tuan kepada generasi yang sedang dan akan terlibat dalam bidang teater dan seni berbahasa ini?
5. Apakah harapan Tuan kepada penonton yang pernah menonton teater hasil pengarahan Tuan?
6. Adakah Tuan mempunyai hajat untuk mengadakan pementasan teater di luar negara pula selepas ini?

Penutup: *[rakam selepas temubual]*

Dengan ini tamatlah sesi temubual mengenai sejarah lisan mengenai **latar belakang dan pengalaman hidup seorang tokoh dalam bidang Seni Teater dan Seni Berbahasa** ini. Kami mengucapkan terima kasih di atas kesulitan dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini. Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang teater dan seni berbahasa para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

SURAT PERJANJIAN

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA PERJANJIAN MENGENAI PROJEK SEJARAH LISAN

Saya Azela Binti Azli Othman K/P: [REDACTED] pada
9/12/2023 dengan ini bersetuju dengan syarat-syarat temubual yang telah ditetapkan
di antara saya dengan Universiti Teknologi MARA. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

1. Rakaman hasil temubual ini adalah bertujuan untuk kegunaan pengajaran, penyelidikan dan penerbitan tanpa melibatkan bayaran/ tuntutan dari mana-mana pihak. Walaubagaimanapun bagi tujuan selain daripada yang tersebut, persetujuan daripada tokoh perlu diperolehi.
2. Rakaman hasil temubual yang tersebut di atas adalah diserahkan dan menjadi hak milik sepenuhnya Universiti Teknologi MARA untuk penyimpanan kekal dan boleh mengambil apa-apa tindakan yang diikhtirakan perlu bagi memelihara rakaman dan transkrip ini.
3. Pihak Pengajian Sains Maklumat, Universiti Teknologi MARA boleh membuat transkrip rakaman dan transkrip-transkrip ini perlu/tidak perlu disemak oleh tokoh (interviewee).
4. Rakaman dan transkrip ini akan dibuka kepada semua penyelidik sama ada dari Malaysia atau luar negara yang bertujuan membuat penyelidikan yang sah dengan syarat:
  - a. Apabila petikan diambil dari rakaman/transkrip ini untuk digunakan di dalam penerbitan, tesis dll, sumbernya (tokoh) hendaklah diakui oleh penyelidik-penyelidik.

(Nama tokoh) Azela Binti Azli Othman
Tarikh: 9/12/2023

(Nama Penyarah: Nurulnisa Binti Abdullah)
b.p. Penolong Naib Canselor
Pengajian Sains Maklumat
Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik
dan Media
Universiti Teknologi MARA (UiTM)

LAMPIRAN GAMBAR

Gambar 1: Gambar penemubual bersama Tuan Azaha Haji Othman

Gambar 2: Gambar penemubual bersama Tuan Azaha Haji Othman dan isteri

Gambar 3: Koleksi gambar Tuan Azaha Haji Othman Ketika menyertai teater

Malam Puisi Warisan
Oleh AZAHA OTHMAN

MALAM Puisi Warisan yang julung kali dianjurkan oleh Akademi Seni Kebangsaan (ASK) memberikan warna dan rasa baru ke arah mengangkat puisi tradisi yang agak jarang diperkatakan orang akhir-akhir ini. Persembahan disertai oleh penyair generasi baru ASK yang diselang-selikan dengan persembahan penyair dan artis undangan.

Malam tersebut lebih bermakna apabila mendapar kerjasama Pejabat Kebudayaan dan Kesenian Wilayah Persekutuan yang mengambil inisiatif mengadakan Seminar Kefahaman Budaya yang bertajuk "Wacana Puisi Tradisional". Ahli panel yang mengambil bahagian ialah Prof. Madya Dr. Siti Zaimon Ismail dengan kertas kerja "Metafora Alam dalam Puisi Tradisional" dan Ariffin Saad dengan kertas kerja "Falsafah dalam Puisi Tradisional". Wacana ini dipengerusikan oleh Fauzi Abdullah daripada Institut Bahasa Melayu Malaysia.

Tenaga produksi yang terlibat ialah Azaha Othman (Pengurus Produksi), Jamaludin Ahmed (Pengarah Artistik), Siti Rohana Abdul Jalil (Pengarah), M. Nasri Ayob (Pereka Lampu), W. Kanari Ibrahim (Pereka Bunyi), Baharudin Kadir (Pereka Set), dan Lena Farida Hussain Chin (Ketua Publisiti dan Pemasaran).

Malam Puisi Warisan yang bertemakan "Nilai Tradisi Ke Arah Globalisasi" ini mampu menjadi titik tolak ke arah perkembangan sihat masyarakat untuk memulakan kembali kepentingan puisi tradisional. 125

Mamtera seorang pendekar.

Gambar 4: Keratan akhbar puisi karya Tuan Azaha Haji Othman

Gambar 5: Keratan akhbar tentang kejayaan Tuan Azaha Haji Othman

Gambar 6: Koleksi lagu dan lirik lagunya dihasilkan oleh Tuan Azaha Haji Othman

Gambar 9 : Anugerah yang diperolehi Tuan Azaha Haji Othman

SIJIL PENGHARGAAN

Gambar 10: Koleksi sijil penghargaan

INDEKS

A

Akademi Seni Kebangsaan, 5, 6, 7, 10, 12
akhbar utama, 10, 49
akhbar Watan, 10, 49
ASWARA, 6, 7, 8, 9, 10
Anugerah, 12, 22, 24, 29
Allah, ii, 9, 21, 22, 25, 27, 41, 42
Aisyah Sofea binti Azaha, 4, 46
ASEAN, 7, 8
artis budaya, 11, 49
artis popular, 19, 40
Azaha Haji Othman, iv, 2, 3, 45, 57, 58, 59
Agama Islam, 42, 55
Agama, 17, 41, 42, 55

B

Budaya, viii, 7, 11, 12, 13, 14, 15
Berbahasa, x, 2, 7, 10, 11, 21, 22, 41, 43
Bahagian, x, 2, 14, 35, 36, 40, 41, 42
bahasa, 14, 16
bercita-cita, 6, 41

C

ceritera, 9
cerita, 3, 4, 5, 8, 12
cabaran, iv, 27, 30, 31, 34, 64, 65, 66
contohnya, 7, 15, 19, 21, 28

D

daerah, 26, 29, 37, 53
diberikan, iv, 43, 69
ditulis, 28, 29, 30, 49
digunakan, xi, 37

Eropah, 12

Fikir, 3, 4, 5, 8, 11, 20, 30, 36, 37
Fasa, 14, 15

Gambar 58, 71, 72, 73, 74, 78
gaya Bahasa, 28, 68

Harapan, ii, x, 2, 41, 42, 54, 68
Hasrat, 12, 49

Insan, 25, 38
Ilmiah, 19, 30
Istilah, xi, 14, 22, 28, 30
Isteri, 4, 48, 60, 71
Ingin, ii, 5, 6, 18, 29, 34, 41, 54, 63,, 66, 68,
Individu, 18, 33, 63
Inisiatif, 20, 63
Interview, iv

Jahat, 42
Jarang, 4, 13, 17, 29
Jiwa, 6, 7,
Jurusan, 6, 61
Jemputan, 30, 52

E

F

G

H

I

J

K

Kumpulan, 6, 15, 16, 31, 32, 37, 38, 40, 56
Kompleks, 11, 36, 37, 46, 53
Kelab, 7, 8, 31, 37, 53
Kerjaya, iv, x, 2, 10, 14, 22, 23, 30, 49, 50, 62, 63
Kerjasama, ii, 25, 27, 31, 33, 43, 64, 65, 69
Kesenian, x, 10, 11, 31, 36, 37, 38, 49, 62, 67
Kebudayaan, x, 9, 10, 11, 31, 36, 37, 38, 48, 49, 62, 67
Kuala Terengganu, iv, 20, 39, 46, 48
Kuala Lumpur, 13, 21, 23, 31, 36, 38, 40, 48, 51, 67
Kampung, iv, viii, x, 14, 22

L

Lambat, 35
lirik lagu, x, 22, 73
lupa, 8, 12, 16, 24, 61, 62, 64

M

Marah, 24, 35
Masih, 4, 18, 12, 17, 19, 20, 22, 28, 31, 35, 38, 54, 63, 64
Minat, 6, 7, 10, 16, 19, 21, 22, 32, 33, 35, 61, 65
Mungkin, 3, 8, 19, 21, 24, 38, 60

N

Nasihat, ii, 26, 41, 55, 68,
Naskah, 12, 19, 20, 27, 28, 29, 32, 33, 38
Nong Sakti, 12, 36,
Negara, 10, 11, 12, 24, 25, 31, 36, 37, 40, 41, 42, 49
Nurul Haziqah, 2, 59
nilai murni, 17, 25, 26, 64

O

Okay, 3, 4, 6, 8, 10, 14, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 42
Orang seni, 3, 13, 21

P

Pak Alang, iv, viii, x, 2, 3, 22, 27, 45
Persatuan, 7, 27, 37, 38, 53, 61
Panjang, iv, viii, x, 14, 18,
Pengarah, viii, x, 11, 14, 18, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 52, 64
Penglibatan, 31, 39, 46, 54, 65, 67
Persembahan, xi, 13, 14, 19, 27, 30, 31, 36, 37, 50, 63, 64, 65
Pelajaran, 4, 5, 10
Penulisan, ii, iv, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 22, 26, 21, 28, 29, 30, 41, 51, 64, 65
Pengajian, 5, 6, 7, 8, 10, 61, 62
Peringkat, iv, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 15, 17k, 23, 25, 26, 32, 34, 38, 47, 61
Pusat, 9, 48

R

Ramai, 10, 13, 15, 17, 19, 22, 23, 25, 33, 38, 39, 41, 50, 56
Rujukan, 45
Rumah, x, 4, 13, 24, 26, 45

S

Silap, 11, 4
Saling, 3
Schingga, ii, 5, 6, 12, 14, 16, 17, 22, 24, 31, 32, 38, 40, 46, 52, 61
Sijil seni kreatif, 5, 47
Seni Teater, ii, 2, 7, 10, 17, 18, 24, 36, 40, 41, 43, 51, 53, 54, 59, 63, 68, 69
Seni lakon, 8, 17, 33, 63, 65
Subjek, ii, 5, 23, 45
Surat, 7, 10, 57, 7

T

Tinggalkan, 10, 42
Tangga, 4, 46, 6
Tambahan, 34, 35
Teruskanlah, 41, 55

U

Universiti Sains Malaysia, 5, 6, 7, 8, 10, 23, 28, 47

W

Wawancara, 43, 48

Walaupun, ii, 8, 12, 13, 19, 22, 30, 40, 50

Y

Yunani, xi, 14, 50